

Skjøtselsplan for 8 slåttemarker på Klett- hammer, Oppdal kommune, Trøndelag fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

Bioreg AS Rapport 2018 : 03

TITTEL: Skjøtselsplan for 8 slåttemarker på Kletthammer, Oppdal kommune, Trøndelag fylke.
FORFATTERE: Langmo, S. H. L., Hasvik, Å. & Oldervik, F.

DATO: 01.11.2018	RAPPORT NR./ 2018 : 03	PROSJEKTNR: Prosjektnr	SAKSNR. Arkivnr
ISBN: 978-82-8215-375-1	ISSN:	ANTALL SIDER: 68	ANTALL VEDLEGG: 2

OPPDRAGSGIVER: Oppdal kommune	KONTAKTPERSON: Jenny Kristin Heggvold
---	---

<p>SAMMENDRAG:</p> <p>Naturtypen artsrik slåttemark er sterkt trua ifølge Norsk rødliste for naturtyper, og ble i 2011 utvalgt naturtype (UN) med en viss beskyttelse gjennom lov om Naturmangfold. På oppdrag for Oppdal kommune fikk Bioreg AS, i 2018 i oppdrag å revidere eksisterende skjøtselsplan for bl.a. de 8 slåttemarkslokalitetene på Kletthammer. Lokalitetene er fra før kartlagt i flere runder, men siste kartlegging ble utført av Oldervik & Folden (2011), i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan. De ble den gang verdisatt til Svært viktig A (6), og Viktig – B (2). Revideringsprosessen har bestått i en gjennomgang av utført skjøtsel og evalueringsskjema med bruker, samt vurdering av utført skjøtsel i felt, i tillegg til registrering av artslistene for samtlige lokaliteter. Revisjonen resulterte i videreføring av samtlige slåttemarkslokaliteter på Kletthammer. Det ble ikke gjort endringer hverken i avgrensningene eller verdisetting. Unntaket er en mindre justering av grensene på Lu-sten, nedre.</p> <p>Skjøtselsplanen er utarbeidet i tett samarbeid med grunneier, som bidro aktivt både i forbindelse med feltarbeidet, samt i etterkant der det var behov for ytterligere avklaringer.</p>

FYLKE:	Trøndelag
KOMMUNE:	Oppdal
STED/LOKALITET:	Klevgardene
GÅRD/BRUK	Kletthammer

GODKJENT	SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV: Solfrid Helene Lien Langmo Åshild Hasvik Finn Oldervik
_____ NAVN	_____ NAVN

Figur 1. Bildet er tatt fra Olderhaugen mot nord. Det viser bla. det gamle våningshuset på Nedre Kletthamran som ble oppsatt i begynnelsen av 1870- årene. På grunn av et snøras i 1868 ble husene bygd inn i en bergvegg slik at det skulle være tryggere for ras. Inntil slutten av 1950-årene stod det også et fjøs der som var sammenbygd med huset. (Høgset. 2001) Foto; Solfrid Helene Lien Langmo © Bioreg AS. 04.07.2018.

Forord

Revisjon av skjøtelsesplanen for 8 slåttemarkslokaliteter på Kletthammer i Oppdal kommune er utført av Bioreg AS på oppdrag fra Oppdal kommune. Skjøtelsesplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark i Midt-Norge og er utarbeidet av NIBIO. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene, og er utarbeidet av Bioreg AS. Den siste delen inkluderer en beskrivelse av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtelsesplanen følger et veiledningshefte¹ om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge utarbeidet av Bolette Bele og Ann Norderhaug, NIBIO.

Bioreg AS takker med dette grunneier Håvard Kletthammer for velvilje, godt samarbeid og god mottagelse i forbindelse med feltarbeidet sommeren 2018. Også oppdragsgiver Oppdal kommune v/ Jenny Kristin Heggvold takkes for velvilje og godt samarbeid om oppdraget!

Åneset 01.11.2018

Finn Oldervik

Åneset 01.11.2018

Åshild Hasvik

Markabygda 01.11.2018

Solfrid Helene Lien Langmo

¹ For sesongen 2018 finnes dette som utkast

Innhold

Forord	4
Slåttemark i Midt-Norge	6
1. Skjøtselsplan for 8 slåttemarkslokaliteter på Kletthammer, Klevgardene i Oppdal kommune	8
1.1 Innledning	9
1.2 Hensyn og prioriteringer	10
1.3 Tradisjonell og nåværende drift	10
1.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen.....	11
1.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	12
1.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	13
1.7 Mål for verdifull slåttemark	14
1.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)	14
1.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	15
1.9.1 Slått	15
1.9.2 Beiting.....	15
1.9.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	16
1.10 Oppfølging av skjøtselsplanen	17
1.11 Bilder fra lokalitetene	18
1.11.1 Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet	18
1.11.2 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre	19
1.11.3 Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen.....	20
1.11.4 Klevgardene; Kletthammer: Trøene	22
1.11.5 Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta.....	24
1.11.6 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst	25
1.11.7 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre.....	26
1.11.8 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest	27
1.12 Kilder.....	29
Vedlegg 1 Lokalitetsbeskrivelser i Naturbase	30
BN00092314 Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet.....	30
BN00092312 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre.....	32
BN00092317 Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen	34
BN00092321 Klevgardene; Kletthammer: Trøene	36
BN00092322 Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta	38
BN00092330 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst	40
BN00092334 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten øvre	42
BN00092336 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest.....	43
Vedlegg 2 Artslister	46
BN00092314 Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet.....	46
BN00092312 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre.....	48
BN00092317 Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen	49
BN00092321 Klevgardene; Kletthammer: Trøene	51
BN00092322 Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta	53
BN00092330 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst	55
BN00092334 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten øvre	57
BN00092336 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest.....	59
Vedlegg 3 Intervju med grunneier	61
Vedlegg 4 Tiltakslogg, grunneiers notater	64
Vedlegg 5 Overvåkning, log	71

Slåttemark i Midt-Norge

Tradisjonelle slåttemarker er arealer i innmark og utmark som ble slått regelmessig og forholdsvis seint i sesongen. Slåttetidspunktene varierte lokalt i forhold til hvor slåttemarkene lå og etter typen slåttemark. Slåttemarkene domineres av ville plantearter, og de er ofte urterike. Derfor blir de gjerne kalt blomsterenger. Artssammensetningen i slåttemarkene varierer mye på grunn av jordsmonn, høyde over havet m.m. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I tørrengene er lavvokste gras og urter vanlige, slik som gulaks, gjeldkarve, vill-løk, gulmaure, blåklokke, engfiol, smalkjempe, kattefot, tiriltunge, blåknapp, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst. Områder med kalkholdig jordsmonn får i tillegg inn arter som vill-lin, jåblom, rundskolm, flekkmure, sølvmure og lodnerublom. I seterregionen finnes også setermjelt, hvitkurle, rublom-arter og søte-arter. Flere av disse er på rødlista over trua arter.

I de tørre engene vokser det lave gras og urter, blant anna kattefot (i midten). På de arealene hvor grunnen er litt kalkholdig, kommer også sølvmure inn (t.h.). Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Friskengene (dvs. litt fuktigere enger) er prega av et tett grasteppe med bl.a. engkvein og rødsvingel og halvgras som bleikstarr og engfrytle. Her finnes i tillegg mange urter, slik som småengkall, ryllik, blåklokke, gulmaure, rødknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, hvitkløver, tepperot, følblom, engsoleie, øyentrøst, rødkløver, hvitmaure, nattfiol-arter, blåknapp, tveskjeggveronika, legeveronika og engsoleie.

Frisk, fattig slåttemark i Stjørdal. Dette er den vanligste slåttemarkstypen i regionen. Her vokser grasarter som gulaks (i midten), engkvein og rødsvingel sammen med urter som prestekrage, karve (til høyre), engsyre, hvitkløver og blåklokke. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Ved kysten (spesielt i Møre og Romsdal) kan også jordnøtt og solblom inngå i slåttemarkene. I kalkholdige områder er friskengene ofte prega av graset dunhavre. Her kan det i tillegg vokse hjertegras,

stortveblad, brudespore, bakkesøte, marinøkkel, jåblom, storblåfjær, flekkmure, vill-løk og nyreso-leie. Ved kysten kan man dessuten finne bleiksøte, og i fjellet vokser ofte urter som svarttopp, fjell-tistel, setermjelt, reinmjelt, flekkmure, hvitkurle, fjellnøkleblom, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er på den norske rødlista.

Fuktengene har gjerne en høyere vegetasjon med store gras som sølvbunke. Her vokser også bekke-blom, enghumleblom, krypsøleie og hanekam.

I Slåttemarker nær fjellet, slik som på fjellgardene i Sunndal, kan man finne arter som fjellmarinøkkel (i midten) og fjelltistel (til høyre). Begge disse artene er mest vanlige på noe

kalkholdig grunn. Alle foto: Bolette Bele/NIBIO.

Slåttemarker med spredte trær som ble styvet (lauvet) til fôr kalles lauvenger. Lauvenger finnes både i lavlandet og i høgereliggende områder i Midt-Norge. Spesielt i fjordene på Nordmøre finnes gode eksempler på denne kulturmarkstypen. Områder med hassel ble tidligere ofte stelt for å sikre best mulig avkastning, både av nøtter og materiale brukt til tønneband og flettearbeid. For skjøtsel og restaurering av styvingstrær se Miljødirektorates egen veileder for dette.

Tradisjonelle slåttemarker har blitt svært sjeldne og det er derfor spesielt viktig at de gjenværende slåttemarkene holdes i hevd på tradisjonelt vis. Slike områder bør slås seint og etter at de fleste plantene har blomstra av og satt frø. Følg helst den lokale tradisjonen for slåttetidspunkt om den er kjent. Man må ikke gjødsle og bruke tunge maskiner på slike arealer. Høyet må fjernes for å unngå næringstilførsel. Høstbeiting og ofte også en kort periode med vårbeiting var vanlig i slåttemarkene i regionen, men tradisjonene for dette varierte. Spesielt forsiktig må man være med vårbeiting av sau på arealer med rik vårflora (for eksempel der det er forekomster av orkideer).

Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i mer detalj i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsesplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge (Bele & Norderhaug 2008). Mye av denne teksten om slåttemark er hentet fra den.

1. Skjøtselsplan for 8 slåttemarkslokaliteter på Klett- hammer, Klevgardene i Oppdal kommune.

SKJØTSELSPLANEN OMFATTER FØLGENDE LOKALITETER:

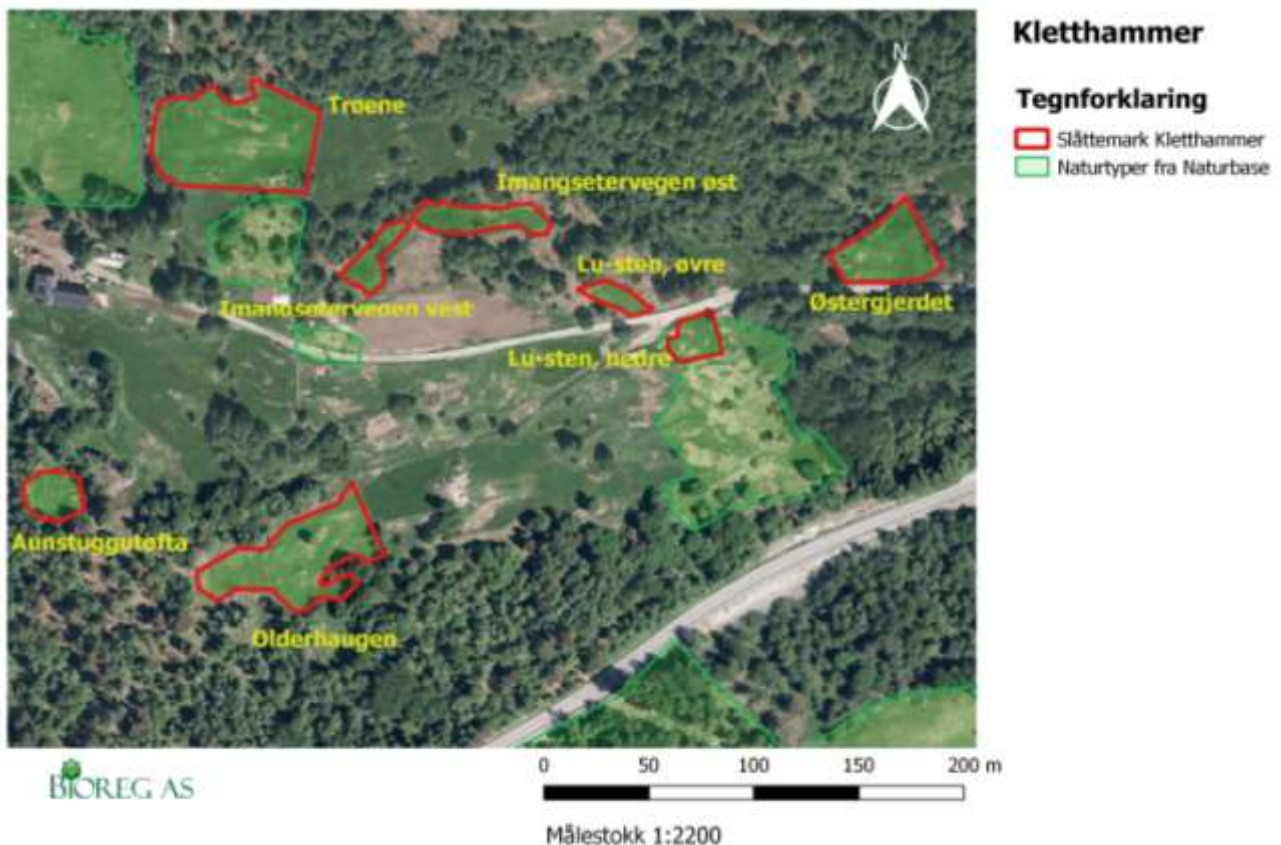
ID I NATURBASE: BN00092314 BN00092312 BN00092317 BN00092321 BN00092322 BN00092330 BN00092334 BN00092336	NAVN: Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen Klevgardene; Kletthammer: Trøene Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest				
GRUNNEIER: Håvard Kletthammer	ANSVAR SKJØTSEL: Håvard Kletthammer	LOKALITETSVERDI I NATURBASE²: Alle lokaliteter med unntak av Lu-Sten nedre og Aunstuggutøfta er verdisatt til Svært viktig - A.			
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 05.01.2012 DATO REVIDERING: 01.11.2018		DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 15.07, 16.07. og 25.09. 2010 15.07, 16.07, 27.08. og 25.09. 2011 DATO BEFARING (REVIDERING): 04.07.2018			
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): 05.07.2018 – Intervju med grunneier i forbindelse med revisjon av skjøtselsplan					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Finn Oldervik og Øystein Folden		FIRMA: Bioreg AS			
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV: Solfrid Helene Lien Langmo, Åshild Hasvik og Finn Oldervik					
UTM SONE LOKALITET(ER): 32	LOKALITETSNAVN:	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:	AREAL (DAA)
NATURBASE-ID:					
BN00092314	Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet	6939232	511086	144/2	1,3
BN00092312	Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre	6939187	511000	144/2	0,4
BN00092317	Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen	6939062	510829	144/1	2,4
BN00092321	Klevgardene; Kletthammer: Trøene	6939250	510770	144/1	3,3
BN00092322	Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta	6939080	510700	144/1	0,6
BN00092330	Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst	6939230	510893	144/2	0,7
BN00092334	Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre	6939232	511086	144/2	0,4
BN00092336	Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest	6939210	510845	144/2	0,5
					SUM: 9,6
DEL AV VERNEOMRÅDE:	HVILKET VERN:	DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:	HVILKET LANDSKAP		
Nei	-	Ja	Klevgardene-Sliper-Detli-området		

² Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014).

1.1 Innledning

Gården Kletthammer er en del av Klevgardene, som ligger i en bratt, sørvendt og solrik li ovenfor riksvei 70, på toppen av Gråura i Oppdal kommune i Trøndelag fylke. Gårdene som blir kalt Klevgardene, ligger helt på grensen mot Sunndal kommune i Møre og Romsdal fylke. Fra gammelt av går den gamle ferdselsveien mellom Sunndal og Oppdal gjennom grenda. Klevgardene ligger ifølge Moen (1998) trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonssesjoner (OC). Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein.

Så godt som alle brukene på Klevgardene drives i dag etter økologiske prinsipper. Lang og kontinuerlig brukshistorikk med slått og beite, har skapt et helhetlig, intakt kulturlandskap, der både biologiske og kulturhistoriske verdier er ivaretatt, og kombinert med moderne gårdsdrift. Rundt husene finnes en blanding av intensivt utnyttede enger, beite- og slåttemark, samt grunnlendte område med tynt jordsmonn. Både utmarks- og innmarksbeite er fremdeles en viktig ressurs, og selv om brukene og setrene i dag er adskilt av skog, finnes det også her fremdeles betydelige verdier i form av hagemark og beiteskog. Dette sammen med den rike berggrunnen og høye solinnstrålingen danner slik grunnlag for et svært variert og rikt kulturlandskap, med stort mangfold av arter fra mange artsgrupper. Fra 2018 er de en del av det utvalgte kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli.

Figur 2. Kartet viser de åtte slåttemarkslokalitetene på Kletthammer markert med rødt, samt andre lokaliteter i Naturbase markert med grønn farge. I tillegg finnes også betydelige verdier knyttet blant annet til hagemark, beiteskog og kantsoner i området. Kartet er utarbeidet i QGis med kartgrunnlag © Kartverket og Norge Digitalt.

Det har tidligere vært utført mange undersøkelser av ulike artsgrupper i kulturlandskapet på Klevgardene, blant annet av karplanter og beitemarksopp (Jordal & Gaarder, 1995) i forbindelse med undersøkelser av biologisk mangfold på økologisk drevne bruk, og av Sterten (2001) i forbindelse vegetasjonskartlegging og skjøtelsesplan for Klevgardene - Sliper- Detli - området. Senere ble området undersøkt av Bioreg AS i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsesplaner for slåttemark i 2010 og

2011, og av Vatne (2014) i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplan i Oppdal kommune.

1.2 Hensyn og prioriteringer

Under finnes en oversikt over hensyn og prioriteringer av skjøtselstiltak i forhold til skjøtselsplanen, spesielle hensyn i forhold til enkeltarter/artsgrupper, samt bakgrunn for prioriteringene.

På Kletthammer er det i dag i alt åtte lokaliteter med slåttemark. Alle lokalitetene har i dag tilfredsstillende skjøtsel, og det videre skjøtselsarbeidet vil for det meste bestå i en videreføring av skjøtselstiltak som allerede er godt innarbeidet hos brukeren. I tillegg til arbeidet med høyet, vil arbeidet bestå i å holde kantsonene åpne (fortsatt tynning av lauvoppslag). Enkelte steder kan det med fordel også fjernes noe gran. Rundt en del av lokalitetene finnes høgvekste arter som tyrihjelmsle, stornesle og mjødur. Det er en fordel om disse forhindres fra å spre seg inn på slåtteenene. Generelt er det en fordel om kantsoner rundt lokalitetene også slås eller beites. Rydding og vedlikehold av kantsoner er en kontinuerlig prosess, og arealer som bør prioriteres i løpet av de nærmeste årene, finnes i første rekke rundt Aunstuggutøfta, Østergjerdet og Olderhaugen. De arealene som er mest aktuelle for slik tynning, er avmerket med **blå farge på fig 4**.

I ekstremt tørre år vil en åpne for at lokalitetene på Kletthammer kan slås tidligere enn 10. juli. Dette med bakgrunn i at graset fra slåttemarkene, er en viktig del av fôrgrunnlaget på Kletthammer. Sommeren 2018 var ekstremt tørr i Trøndelag, og graset på alle lokalitetene på Kletthammer var klart for slått, og til dels dødt ved besøket 04.07.2018.

Generelt er det en fordel om slåttemarkene på Kletthammer ikke slås i samme rekkefølge hvert år. Unntaket er Aunstuggutøfta, som med fordel kan slås først, da denne har et noe mer nitrofilt preg enn mange av de andre lokalitetene.

Lokalitetene på Kletthammer er som nevnt artsrike, med tanke på flere artsgrupper. Av karplanter kan nevnes spesielt **bakkesøte og rankfrøstjerne**, som best ivaretas med sein slått, og ikke før etter 20. juli. Om lokalitetene år om annet slås tidligere, kan en med fordel sette igjen områder der disse er registrert, slik at de får satt frø, før områdene slås senere på sommeren. Dette kan også være en fordel med tanke på insekter. Når det gjelder **insekter** er det generelt en fordel om lokalitetene slås seint i juli/først i august. Det er også en stor fordel om plantene i veikanter og andre artsrike områder utenfor slåttemarkene gis mulighet til å sette frø før de slås eller beites. Enkelte steder i kulturlandskapet, som i kantsoner rundt enger, kan hauger med kvist bidra til verdifulle skjulesteder for insekter og dyr. Kvisthaugene bør imidlertid plasseres slik at de ikke medfører at engene blir gjødslet under forråtningsprosessen.

Med tanke på **beitemarksopp** er det viktig at avlinga så langt som mulig fjernes fra engene, samt at det ikke brukes kunstgjødsel eller beitepusser.

1.3 Tradisjonell og nåværende drift

Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001), hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men det viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste, slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr i godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfôra sauer og to hester på gården. I 2011 var det godt og vel 80 vinterfôra sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca. 1995.

I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for

fôrhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Dette gjelder også for alle lokalitetene som er omfattet av skjøtselsplanen. Slåtten starter ca. 20. juli og varer omtrent til 5. august innenfor arealene omfattet av skjøtselsplanen. Resten av arealene på gården slås noe tidligere. Graset på lokalitetene kjøres inn etter vending og tørking, med en lett traktor med tvillinghjul. Engene vårbeites med sau fra en periode først i mai, og etterbeites om høsten i ca. en måned før de settes inn seinest 15. november. Gården har i dag 105-110 vinterfôra sauer.

Ut over tradisjonell slåtteskjøtsel, er det i inneværende planperiode utført ryddetiltak i kantsoner rundt de aller fleste lokalitetene. Det er i hovedsak lauvkratt og noe gran som er fjernet. I tillegg er det fjernet noen einerkratt innenfor enkelte av lokalitetene. Dette har ført til et åpnere kulturlandskap med mer solinnstråling og økt arts mangfold på flere av lokalitetene, inkludert rødlistearter.

1.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Under en samtale med grunneier Håvard Kletthammer den 5. juli 2018 kom han med verdifulle innspill og nyttige tips til hvordan skjøtselsplanen kunne tilpasses bruket på Kletthammer. Disse er oppsummert i dette avsnittet, sammen med en oppsummering av de tiltakene som er gjort, og den effekten de ser ut til å ha hatt på arts mangfoldet. Skjøtselen på Kletthammer er utført etter skjøtselsplanen slik den foreligger. Dette har på mange lokaliteter hatt en positiv effekt på arts mangfoldet. I stor grad er alle målene satt i eksisterende skjøtselsplan oppnådd. Det gjenstår imidlertid noe rydding i enkelte kantsoner (jf. fig 4).

Slåtten

Det mest krevende delen av slåtten på Kletthammer, er raking og vending av graset. Dette fordi det meste må gjøres manuelt. Det ville ha vært til stor hjelp om det fantes maskiner som kunne bidratt til denne jobben. I tillegg har bortkjøring av avlinga som nevnt blitt utført med traktor. Dette har vist seg mer effektivt enn ATV, da en på mange av engene får med seg all avlingen på en tur, i stedet for å kjøre flere turer med ATV. Det gir også langt færre kjørespor enn en ATV. Traktoren begynner nå å bli gammel, og det er etter hvert problemer med å få tak i reservedeler. En må derfor vurdere om det etter hvert er behov for ny traktor/andre løsninger for uttransportering av høyet.

Lokalitetene som omfattes av planen, slås for det meste i samme rekkefølge, med Aunstuggutøfta først, da denne har en noe mer nitrofil vegetasjon enn de resterende slåtteeengene. En vil i fremtiden tilrå at rekkefølgen endres noe fra år til år, da dette kan ha positiv effekt på arts mangfoldet. 2018 var et ekstremt tørt år på Klevgardene. Det ble i den forbindelse ytret ønske om at slåtten på lokalitetene i slike ekstreme år kan starte noe tidligere, da avlingene på disse lokalitetene er en viktig del av fôrgrunnlaget på gården.

Beiting

På Kletthammer beites det meste av arealet, både innenfor og utenfor slåtteeengene. Gården har egne dyr, så det er ikke noen problemer med tilgang på beitedyr. Dyrene slippes i utmarka i god tid før 1. juni.

Rydding og restaurering

På Kletthammer var det ved utarbeidelse av skjøtselsplanen i 2011, stort sett bare snakk om mindre bruksendringer for arealene sammenlignet med tidligere. Rundt de fleste av lokalitetene ble det derfor tilrådd fjerning av en del busker, kratt og trær, noe som i stor grad er utført. Sør for Aunstuggutøfta og Olderhaugen, samt øst for Østergjerdet, gjenstår fremdeles noe tynning i kantsonene. Ellers finnes det enkelte einerbusker inne på noen av lokalitetene. Disse kan med fordel fjernes. Eventuelt må de hindres i å spre seg. Grunneier har observert en endring i artssammensetningen i mange av kantsonene som følge av denne ryddingen, noe undersøkelsene 04.07.2018 også viste.

Utenfor enkelte av lokalitetene, som Østergjerdet og Aunstuggutøfta finnes vegetasjon dominert av høgstauder. Disse bør ikke få anledning til å spre seg inn på lokaliteten. Det kan derfor være en fordel både her, og også ellers i kulturlandskapet, om kantsonene rundt slåttemarkene også slås og beites.

På Aunstuggutøfta finnes noen store tuer med bregner. Disse kan i tillegg til slått, bekjempes ved at en på våren stikker en spade skrått ned i jorda og kutter av tua for så å dra den opp. Etterpå kan tuene slås med ljà litt utpå sommeren. Om en ikke blir kvitt de ved første forsøk, kan prosessen gjentas.

På Lu-sten, nedre finnes en del hundekjeks. Om det skulle vise seg at denne sprer seg, bør den fjernes før den får muligheten til å sette frø. Dette gjøres ved at en skjærer over/river opp planter i begynnende blomstring. Normalt er begynnende blomstring på forsommeren.

Grunneier legger også til at tilskudd for gjennomføring og veiledning i forbindelse med revidering er av betydning for at skjøtselen gjennomføres. Han trekker fram at det er fordelaktig og mer givende med slått når høyet blir brukt til fôr. Han ser det som sannsynlig at skjøtselen vil fortsette i den neste 5-årsperioden, og også videre etter dette.

1.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

2018 var et svært tørt år, og ved besøket 04.07.2018, var det meste helt brunsvidd, noe som til en viss grad vanskeliggjorde ettersøk av arter på Kletthammer. Ved undersøkelsene i 2011, ble følgende karakterarter (hvilke arter som var karakteristiske for lokalitetene) registrert på Kletthammer:

Bakkesøte, blåklokke, dunhavre, dunkjempe, fagerknoppurt, gjeldkarve, hårsveve, prestekrage, småengkall, stortveblad, skogmarihånd og vill-løk.

I 2018 ble følgende tyngdepunktarter for semi-naturlig eng (liste brukt i verdisetting av lokalitetene i tråd med faktaark i DN Håndbok 13) registrert på Kletthammer:

Aurikkelsveve, bakkesøte, bergskrinneblom, blåklokke, dunhavre, dunkjempe, fagerknoppurt, flekkmure, gulaks, harerug, hvitmaure, hårsveve, jonsokkoll, kjerteløyentrøst, rundbelg, rødknapp, skogmarihånd, rankfrøstjerne, småengkall, småsmelle og vårskrinneblom.

I 2014 ble det gjort en oppfølgende undersøkelse av slåttemarken på Oppdal (Vatne, 2014). I forbindelse med disse undersøkelsene, ble det blant annet registrert marinøkkel og lutvokssopp (NT) på Lu-sten Øvre. I tillegg ble rankfrøstjerne (NT) registrert for første gang på Trøene og Imangsetervegen vest. I 2018 ble rankfrøstjerne re-registrert på Imangsetervegen vest. At den ikke ble registrert på Trøene, har trolig sammenheng med den svært tørre sommeren.

Generelt bærer artsmangfoldet på Kletthammer preg av langvarig hevd med beite og slått. De fleste lokalitetene hadde jevn artsfordeling og en godt etablert slåttemarksstruktur allerede i 2011. Unntaket var Aunstuggutøfta, der artsmangfoldet var mer ujevnt og preget av nitrofile arter. I tillegg bærer Lu-sten nedre fremdeles tydelig preg av tidligere jordarbeiding (rundt 1980). Både her, og stedvis også ellers, har en i løpet av planperioden sett at artsmangfoldet fordeler seg jevnere på lokalitetene, samt at mengden nitrofile arter/høyvokste næringskrevende arter som mjødur, tyrihjelme og stornesle går tilbake til fordel for engarter. Dette gjelder særlig for artssammensetningen i kantene, som mange steder lot til å være mer lik den i de sentrale delene av lokalitetene nå, sammenlignet med tidligere.

For fullstendige artslistene fra den enkelte lokalitet, vises det til **vedlegg 2**.

Figur 3. Typiske engsamfunn i slåtteengene på Kletthammer inneholder arter som blåklokke, prestekrage, rødknapp, gulaks, gjeldkarve og engkvein. Dette bildet er tatt på Trøene, der det i 2018 også ble registrert betydelige mengder (flere tusen blomstremende individer) bakkesøte (NT). Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf. skjøtselsplanen som nå revideres?	X		
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			X
Er det realistisk at lokalitetene holdes i hevd de neste 5 åra?	X		

Begrunnelse for vurdering av skjøtsel:

- Ut over noe mer tynning av kantsoner på tidligere angitte lokaliteter, samt muligheter for å slå tidligere enn 10. juli i ekstremt tørre år (som i 2018), er det liten grunn til å endre skjøtselen på Kletthammer.
- Det vil være et kontinuerlig behov for tynning i kantsonene slik at disse ikke vokser til igjen. Videre kan noen flere einerkratt inne i slåtteengene med fordel fjernes. At artssammensetningen i kantsonene og på Aunstugutøfta i dag ser ut til å ligge tettere opp til slåttemark sammenlignet med tidligere, viser at nåværende skjøtsel synes å være riktig.
- Enkelte økologiske faktorer kan med fordel få et noe økt fokus i forbindelse med skjøtselen.
 - o Som tidligere nevnt bør insekter prioriteres også i det videre arbeidet på Kletthammer. Det kan derfor være en fordel om en del av lokalitetene slås seint i juli/først i august. Det er også en stor fordel om plantene i veikanter og andre artsrike områder utenfor slåttemarkene gis mulighet til å sette frø før de slås eller beites.
 - o Rankfrøstjerne og bakkesøte kan med fordel overvåkes i de lokalitetene der disse finnes for å se om antallet går tilbake eller øker. Også fremover kan lokalitetene med fordel undersøkes for beitemarksopp. Det har i mange tilfeller vist seg at mange arter sopp ikke fruktiserer hvert år, slik at overvåkning over flere år kan gi et riktigere bilde av hvilke arter som finnes, enn kun én kartlegging.

1.7 Mål for verdifull slåttemark

<p>HOVEDMÅL FOR LOKALITETENE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lokalitetene skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokalitetene som har dette, skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes. På lokalitetene med B- verdi (Lu-sten nedre og Aunstuggutøfta), er det et mål at verdiene på sikt øker. - Det er også et mål at slåttemarkene skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen de har nå, eller videreutviklee denne der den i dag er noe svekket, noe som i første rekke gjelder lokalitetene som i dag har B-verdi. - Slåttemarkene skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt. - Videreutvikle sammenhengen mellom slåttemarkene på Kletthammer og resten av kulturlandskapet på Klevgardene. - Slåttemarkene skal ikke gjødsles, sprøytes eller pløyes.
<p>EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kantsonene rundt Olderhaugen, Aunstuggutøfta og Østergjerdet tynnes ytterligere. Det er generelt viktig at kantsoner fremdeles slås godt og ryddes for renninger. - Slåttemarksstrukturen gjenvinnes på de delene av Aunstuggutøfta der denne i dag er preget av høyvokste, næringskrevende arter. - Kantsonene rundt alle lokalitetene kan med fordel slås og beites.
<p>TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfoldet knyttet til kulturmark skal opprettholdes på den enkelte lokalitet jf. artslistene. - Populasjoner av artene i lista over tyngdepunktarter for semi-naturlig eng skal opprettholdes eller helst økes. - Populasjonen av rødlistearter skal opprettholdes eller helst utvides. I dag er bakkesøte og rankfrøstjerne de eneste registrerte rødlistede karplantene på lokalitetene. I tillegg kommer noe beitemarksopp.

1.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Tynne kantsonene rundt Olderhaugen, Aunstuggutøfta og Østergjerdet ytterligere. Eventuell traktorkjøring på lokalitetene bør foregå på frossen mark. Virket inkl. kvist fjernes fra lokalitetene. Osp og gråor kan med fordel fjernes med ringbarking.	2018-2020	-	Vinter/ vår
Bekjempelse av bregner på Aunstuggutøfta med spade om våren.	2018-2019	-	Vår
Holde under oppsikt, og eventuelt hindre spredning av hundekjeks på Lu-sten, nedre.	2018-2022		For- sommer

1.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

1.9.1 Slått

SLÅTTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
Slått på alle lokalitetene. Lokalitetene slås med lett traktor, tohjulslåmaskin eller ljà. jf. beskrivelsen under. Arealene bør ikke slås i samme rekkefølge hvert år, med unntak av Aunstuggutøfta som bør slås først også de neste fem årene.	Årlig	Alle lokaliteter	20. juli-10. august ³
Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking.	Årlig	Alle lokaliteter	20. juli-10. august

Generelt gjelder for skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten, lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljà, avhengig av bratthet. Kantklipper med senn kan også benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan medføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller store mengder bløt husdyrgjødsel (se veileder).

1.9.2 Beiting

BEITILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKKE)
Vårbeite. Dyrene slippes inn på ca. 1. mai. Beitet bør være avsluttet innen 15. juni. Når de slippes i utmarka, avhenger av været.	Årlig	Alle lokaliteter	1.-15. mai
Høstbeite. Dyrene beiter ca. en måned på innmarka. Når de tas ned og når de settes inn, avhenger av været.	Årlig	Alle lokaliteter	1.oktober og utover
Vedlikeholde av gjerder.	Årlig ved behov	-	-

Generelt gjelder for beiting i slåttemark (for forklaring se veiledningshefte):

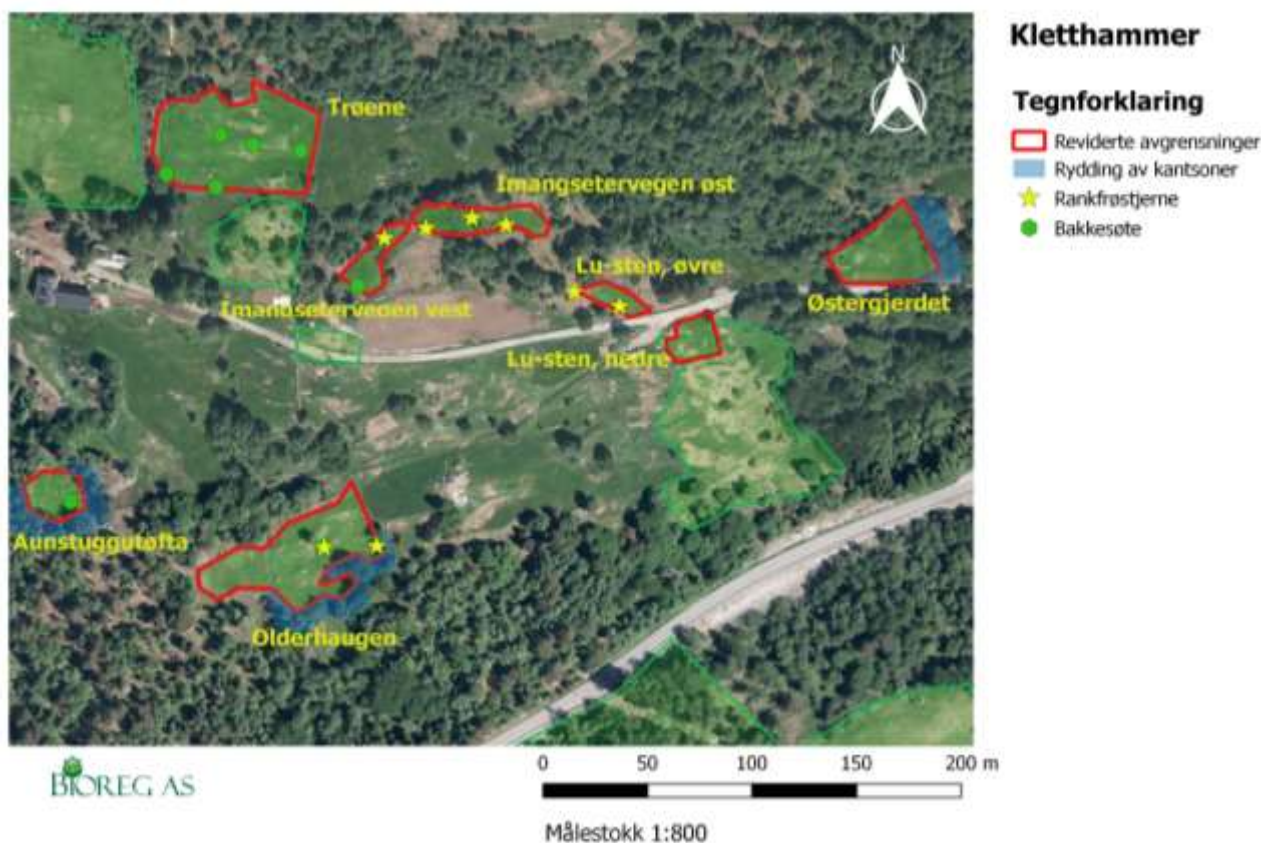
- Beiting er positivt for slåttemarka, og har vært tradisjon mange steder.
- Høstbeiting hindrer opphopning av daugras (som gir grønngjødsling) og letter spiringen neste vår.
- Beiting gir tråkkspor som frøplanter kan spire i.
- Hvis arealet vårbeites, blir slåtten seinere (da blomstring/frøsetting kommer seinere i gang)

³ På Kletthammer åpnes det for at lokalitetene kan slås tidligere i ekstremt tørre somre. Dette med bakgrunn i at plantene innen 20. juli både har rukket å blomstre, sette frø og visne, og at lokalitetenes samlede areal utgjør en betydelig andel av forgrunnetlaget på gården.

- Unngå tilleggsføring inne på slåttemarka.
- Sett alltid dyrevelferden og førtilgangen i høysetet.
- Tunge storferaser bør ikke beite slåttemark (pga. tråkkskader).
- Slåttemark med rik vårbloomstring (f.eks. med tidligbloomstrende orkideer og marinøkler) bør ikke beites.
- Beit gjerne nærliggende skog, hagemark eller naturbeiter i sammenheng med slåttemarka. Det vil gi utveksling av frø og gener mellom ulike arealer.
- Isådde, fulldyrka kulturenger bør om mulig ikke beites sammen med slåttemarka. Dette for å hindre spredning av uønska arter inn i slåttemarka.

1.9.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBruk M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UK)
-			
-			

Figur 4. Kartet viser arealer der en bør prioritere rydding av kantsoner over de neste årene. Disse er markert med en blå farge. I tillegg er observasjoner med bakkesøte og rankfrøstjerne fra 2018 lagt inn. Kartet er utarbeidet i QGIS med kartgrunnlag © Kartverket og Norge Digitalt.

1.10 Oppfølging av skjøttsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2024
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Det finnes trolig flere lokaliteter med slåttemark og naturbeitemark, samt verdifull hagemark og beiteskog knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Flere av lokaliteene på Kletthammer er ikke tidligere undersøkt for beitemarksopp, noe som med fordel kan gjøres.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA: Rydding og tynning i kantsoner Inngjerding av slåttemarkslokalitetene.
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Håvard Kletthammer

1.11 Bilder fra lokalitetene

Bildene er tatt på samme steder som i forrige skjøtselsplan. Posisjon er oppgitt på de fleste bildene, og er identisk med posisjoner brukt i forrige skjøtselsplan. Der bildetekster fra gammel skjøtselsplan er referert, er disse gjengitt i *kursiv*.

1.11.1 Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet

Figur 5. 32 V 511074 6939227. Bildet er tatt vest i enga, mot øst. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 6. 32 V 51100 6939243. Oldervik skriver 15.07.2010 følgende: « *Dette bildet er tatt i øverkant av lokaliteten. Vegen som går forbi her er den gamle ferdselsvegen mellom Oppdal og Sunndal*». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018, og vi ser at veien slås. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.11.2 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre

Figur 7. 32 V 511010 6939181. Oldervik skriver 16.07.2010 følgende: «Bildet er tatt mot nordvest fra den nederste kanten av lokaliteten. Om lag midt på bildet ser en Lu-sten og bak den ser vi høgspenmasta som markerer Lu-sten, øvre». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018, sør for steinen er det et nitrofilt område, som fungerer som en slags dyng for kvist og kvast. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 8. 32 V 511010 6939181. Oldervik skriver 16.07.2010 følgende: «Lokaliteten ligger mellom vegen og gjerdet mot beitemarka nedenfor. Den rekker til hjørnet av gjerdet ca midt på bildet. Steinen helt til høyre blir kalt Lu-sten og har gitt navn til lokaliteten». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.11.3 Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen

Figur 9. 32 V 510831 6939078. Oldervik skriver 16.07.2010 følgende: «Bildet er tatt nedenfra lokaliteten og mot nord. I bakgrunnen ses det gamle våningshuset på Nedre Kletthamran. Tidligere stod det et fjøs der som var sammenbygd med huset. Dette ble revet ca 1960. I forgrunnen ser en deler av den fine blomsterenga». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur . 32 V 510863 6939073. Bildet er tatt lengst øst i lokaliteten mot vest. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 10. 32 V 510833 6939068. Oldervik skriver 16.07.2010 følgende: «*Dette bildet er tatt nedenfor den haugen som viser tydelig på flyfotoet. Bekken renner i søkket ca 25 m fra fotografen. I tørrbakken opp mot skogen bortenfor bekken er det svært artsrikt og på sikt regner vi med at denne artsrikdommen også vil påvirke arealet nedenfor*». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018, en ser at det er ryddet i kantsonene og satt opp gjerde rundt lokaliteten, noen av trærne i det vestre hjørnet kan med fordel fjernes. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 11. 32 V 510827 6939037. Nedre del av lokaliteten i øst, noen av ospetrærne her kan gjerne fjernes. Dette kan med fordel gjøres med ringbarking for å hindre oppslag av rotskudd. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 12. Lokalteten sett fra vest mot øst. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.11.4 Klevgardene; Kletthammer: Trøene

Figur 13. 32 V 510767 6939225. Oldervik skriver 15.07.2010 følgende: «Bildet viser vegetasjonen rundt noen av berg-rabbene i midtre del av lokaliteten. I dette området er det ganske artsrikt med bl.a. en brukbar populasjon av bakkesøte (NT). Det var også spredte forekomster av stortveblad». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 14. 32 V 510782 6939257. Oldervik skriver 15.07.2010 følgende: «*Dette bildet er tatt i den øvre delen av lokaliteten i retning vestover. Også her er prestekrage en av de dominerende artene*». Bildet viser hvordan området fremsto i 2018. Her ser en tydelig hvor tørt det var i 2018, og at avlinga på deler av lokaliteten er død. I slike år bør avlingen på de tørreste delene kunne slås tidligere, for å ta vare på graset og hindre fôrmangel for bonden. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018

Figur 15. 32 V 510766 6939260. Bildet er tatt sentralt i lokaliteten, og viser en av forekomstene med bakkesøte (NT). Bare på noen få kvadratmeter fantes mange hundre individer. Også et par andre steder i lokaliteten ble det registrert lignende flekker, samt at den ellers fantes spredt over det hele. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.11.5 Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta

Figur 16. 32 V 510716 6939080. Folden skriver 16.07.2011 følgende. «Bildet er tatt fra øst mot vest av nedre del av teigen». Bildet viser området slik det fremstod i 2018. Noen meter foran fotografen, ble det registret ca. 10 skudd med bakkesøte (NT). Denne er ny for lokaliteten. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 17. 32 V 510700 6939077. Folden skriver 16.07.2011: «Det mer næringsrike partiet sentralt i bildet. Videre ser vi også litt kratt som bør fjernes i overkant av lokaliteten». Som en ser, er det frem til 2018 fjernet noen få kratt i overkant av lokaliteten. Likevel gjenstår en del tynning her. Mjørdurt er en av artene som later til å være mindre fremtredende i den vestlige delen av lokaliteten, enn det som var tilfelle i 2011. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018:

1.11.6 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst

Figur 18. 32 V 510866 6939229. I 2011 var deler av lokaliteten slått, og bildet viste ei hesje. Her ser en hvordan lokaliteten fremstod i 2018. Blant annet ser en at en del kratt er fjernet nord for lokaliteten. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 19. 32 V 510926 6939227. Lokaliteten sett fra øst mot vest. Her var det ikke tatt bilde i 2011. Som en ser, er dunkjempe, prestekrage, hvitmaure gulaks og rødknapp blant de mest fremtredende artene. Det var også betydelige mengder vill-lin innenfor lokaliteten. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 20. 32 V 510868 6939225. Helt vest i lokaliteten, på tilsvarende plassering som den ble dokumentert i 2011, finnes en liten forekomst med rankfrøstjerne. I 2018 var denne tydelig preget av tørken. I 2018 ble arten i tillegg registrert i tilknytning til einerbuskene sentralt i lokaliteten. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.11.7 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre

Figur 21. 32 V 510958 6939200. Oldervik slriver 16.07.2010: «Bildet er tatt i retning østover og viser noe av artsmangfoldet på lokaliteten. På nedsida av vegen ser en stein som har gitt lokaliteten navn». Bildet viser lokaliteten slik den fremstod i 2018. Artsmangfoldet var stort sett uforandret, men var i 2018 svært tydelig preget av tørke. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 22. Bildet er, slik som i 2011, tatt fra samme posisjon som det forrige, og viser den nordligste delen av lokaliteten. Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 04.07.2018

1.11.8 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest

Figur 23. 32 V 510835 6939208. Oldervik skriver 16.07.2010 følgende: «Dette bildet er tatt fra den øvre delen av lokaliteten i retning sørøstover. Også her er prestekrage en av de dominerende artene». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018, prestekrage var også en mengdeart i 2018. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

Figur 24. 32 V 510848 6939218. Oldervik skriver 16.07.2010 følgende: «Øst i lokaliteten mot bergskrenten som skiller lokaliteten fra den neste vegetasjonen noe mere høystaudepreget enn i den vestlige delen. Her ser en arter som hvitbladtistel, mjødurt, skogstorkenebb m.fl., men også her er det noe prestekrage». Bildet viser samme posisjon sommeren 2018, klart tørrere enn i 2010. Foto: Åshild Hasvik, Bioreg AS © 04.07.2018.

1.12 Kilder

- Aarvik, L., Hansen, L.O. & Kononenko, V. (2009). Norges sommerfugler. Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere. Norsk entomologisk forening. Naturhistorisk museum.
- artskart.artsdatabanken.no (2017). Funndata fra J. B. Jordal, Norsk botanisk forening, Norsk entomologisk forening, Norges sopp- og nyttevekstforbund. Nedlastet gjennom artskart 24.10.18
- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., Arnesen, G., Bendiksen, E., Jordal, J. B. *et al.* (2017). *Dokumentasjon av NiN versjon 2.1 tilrettelagt for praktisk naturkartlegging i målestokk 1:5000*. Natur i Norge, Artikkel 8 (versjon 2.1.2).
- Bryn, A. & Ullerud, H. A. (2017). *Veileder for arealdekkende kartlegging av terrestrisk naturvariasjon etter NiN i målestokk 1:5000 og 1:20 000*. Naturhistorisk Museum, U. i. O.
- Høgset, G. (2001). *Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal*. Bind 1. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289-292.
- Jordal, J. B. og Gaarder, G. (1995) *Biologisk mangfold på økologisk drevne bruk. Beitemarkssopp og planter*. Norsk senter for økologisk langbruk, Tingvoll. 44 s. ISBN 82-7687-039-2.
- Miljødirektoratet (2015) *Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015 – Kulturmark*. Versjon 7. august 2015
- Moen, A. (1998). *Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon*. Statens kartverk, Hønefoss.
- ngu.no/kart/berggrunn, <https://geo.ngu.no/kart/berggrunn/> Norges geologiske undersøkelse, berggrunnskart N250 med lineamenter, hentet 30.10.18
- ngu.no/kart/losmasser, <http://geo.ngu.no/kart/losmasse/> Norges geologiske undersøkelse, løsmassekart med symboler, hentet 30.10.18
- Oldervik, F.G. & Folden, Ø. (2012) *Skjøtselsplaner for åtte slåttemarker på Kletthammer, Klev- gardene, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke*. Bioreg AS rapport 2012 : 04. ISBN; 978-82-8215-188-7.
- Sterten, L. (2001). *Vegetasjonskartlegging og skjøtselsplaner Kleivgardene – Sliper – Detli – området*. Liv Sterten, Planteforsk Kvithammer forskningscenter 05/2001. ISBN 82-479-0241-9.
- Vatne S. (2014). *Oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplan i Oppdal kommune 2014*

Muntlige kilder:

Håvard Kletthammer, grunneier.

Vedlegg 1 Lokalitetsbeskrivelser i Naturbase

Under følger lokalitetsbeskrivelsene for de åtte lokalitetene på Kletthammer. Disse er noe oppdatert i 2018 med tanke på verdisetting og naturtypeutforminger. Dette på bakgrunn av at det i 2015 ble lansert nytt faktaark for slåttemark i utkast til revidert DN Håndbok 13, samt at dette i 2018 ble oppdatert med tanke på utforminger etter NiN 2.0. En har også stedvis ellers supplert beskrivelsene noe. Suppleringer og endringer er markert med rødt.

BN00092314 Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet

UTM EUREF89 32V N 6939232 0511086

Areal: 1,3 daa

Verdi: Svært viktig – A.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo.

Avgrensingspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 21.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtelsesplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 15. juli 2011 av Finn Oldervik. Så vidt en kjenner til så har ikke denne lokaliteten vært oppsøkt av biologer tidligere. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtelsesplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisettingen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtelsesplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovenfor riksvei 70, på grensa mot Steker i et brattlendt område. Den ligger rett opp for bygdevegen som fører vestover forbi bosettingen på Kletthammer og ender på Liabøslettet. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: For det meste består lokaliteten etter DN Håndbok 13 av utformingen rik slåtteeeng. Etter NiN er lokaliteten å regne som svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten og stedvis er det grunnlendt. Dette påvirker litt på ulike måter, ikke minst artsmangfoldet. Da lokaliteten allerede var slått da vi kom hit den 15. juli 2011 er det vanskelig å si noe sikkert om hva som er mengdearter her. Det sto imidlertid igjen en del kantsoner pluss noen grunnlendte steder som ikke var slått og følgende arter ble registrert der, i alt

35 arter: bergmjølke, bitterbergknapp, bleikstarr, blåklokke, bråtestarr, dunhavre, dunkjempe, engfiol, firkantperikum, fjellmarikåpe, gjeldkarve, grasstjerneblom, gulaks, hundegras, hvitmaure, hårsveve, jonsokkoll, karve, kjerteløyentrøst, legeveronika, lintorskemunn, markjordbær, prestekrage, ryllik, rødkløver, rødknapp, seterfrytle, småengkall, småsmelle, stormaure, sølvmore, tepperot, tirlunge, tveskjeggveronika og vill-løk. **I 2018 ble i tillegg blant annet følgende arter registrert: aurrikkelsveve, finnskjegg, skogmarihand, småbergknapp og harerug. Lokaliteten vurderes å ha godt potensiale for sjeldne og rødlistede arter av beitemarksopp.**

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått med tohjuls slåmaskin og graset blir enten hesjet eller tørket på marka.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift så langt vi kjenner historien til garden, dvs. tilbake til ca. 1600. Lokaliteten ligger til den delen av garden som blir kalt Nedre Kletthamran (bnr 2). Fra 1869 til 1997 så var dette et selvstendig bruk, men ble ved det siste årstallet kjøpt av brukeren av bnr 1. En periode på 1950-tallet ble bruket benyttet til seter og fra ca. 1960 og inntil den ble solgt ble gården benyttet til beitemark. Kilde; Høgset (2001). I følge nåværende bruker, så ble det også slått hvert år på gården, og samme kilde oppgir også at det trolig ble brukt kunstgjødsel inntil salget fant sted.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôrhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Både Kletthammer nedre og Kletthammer øvre blir i dag drevet etter økologiske prinsipper, dvs. uten bruk av kunstgjødsel m.m.

Av kulturminner er det spesiell grunn til å minne om den gamle kjerrevegen som passerer i øverkant av lokaliteten, en veg som i sin tid tilsvarte det som er Rv 70 i dag.

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet andre fremmede arter på lokaliteten enn hundegras.

SKJØTSEL OG HENSYN: Sein slått, bakketørking eventuelt hesjing av graset og tørking til høy bør fortsette. En bør unngå all form for gjødsling unntatt det som eventuelle beitedyr legger fra seg. En bør være litt obs slik at krattskog ikke får anledning til å spre seg innover lokaliteten, særlig fra nord og øst. Høstbeiting på lokaliteten er positivt mens vårbeiting kan være uheldig for orkideer. Kantsonene bør slås med ljå og gjerne rakes innover i lokaliteten, da disse sonene ofte er de mest artsrike.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. **Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.**

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse, da den er over 1 daa. Den oppnår lav vekt på grunntypevariasjon da den for det meste består av en grunntype. Den oppnår middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra potensialet for sjeldne og rødlista arter av beitemarksopp, samt forekomster av mange tyngdepunktarter for semi-naturlig eng. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtypelokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette oppnår lokaliteten verdien Svært Viktig – A.

BN00092312 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre

UTM EUREF89 32V N 6939187 Ø511000

Areal: 0,4 daa

Verdi: Viktig – B.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-21)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Åshild Hasvik.

Avgrensingspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 27.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16. juli 2011 av Finn Oldervik. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtselsplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisettingen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplaner i Oppdal. På denne lokaliteten er det i forbindelse med undersøkelser i 2018 gjort mindre endringer i avgrensningen basert på observasjoner i felt.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten er liten og ligger ovenfor riksvei 70, rett vest for Steker, nedenfor vegen ved krysset der den gamle ferdssvegen krysser bygdevegen. Nedenfor slåttemarka ligger det ei naturbeitemark som er inngjerda. I øvre kanten er slåttemarka avgrensa av vegen, mens den er avgrensa av noe mer oppgjødsla eng i vest. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter DN Håndbok 13, er det meste av enga å regne som utformingen rik slåtteeeng. Etter NiN er lokaliteten å regne som engaktig oppdyrket mark (T41). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten og grenser til bygdevegen i nord og til et værbeite i sør. Det er ingen lauvskog i nærheten av denne lokaliteten. Floraen er selvsagt preget av at lokaliteten ble pløyd ca. 1980, men det begynner likevel å dukke opp arter her som gjør lokaliteten til et godt restaureringsobjekt. Følgende arter ble observert i 2011: bitterbergknapp, dunhavre, engreverumpe, fuglevikke, gjeldkarve, gulflatbelg, hundegras, hvitkløver, rødkløver, rødknapp, ryllik, småengkall, stemorsblom, timotei, vill-løk, vårpengourt. **I 2018 ble i tillegg blant annet følgende arter registrert: flekkmure, fløyelsmarikåpe, hvitmaure, småbergknapp og tiriltunge. I tillegg ble den basekrevende mosearten gramose også registrert i 2018. Samlet sett er antallet tyngdepunktarter for semi-naturlig eng økt sammenlignet med i 2011. Det ble imidlertid observert en del hundekjekspredd i lokaliteten.**

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: I følge nåværende eier, så ble denne lokaliteten pløyd for ca. 30 år siden, noe den bærer preg av fremdeles.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men de viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og i rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfôra sauer og to hester på gården. Uten hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfôra sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca. 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôrhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: Timotei, hundegras og vårpengeurt er fremmede arter som ikke ser ut til å være noe problem om skjøtselen er rett.

SKJØTSEL OG HENSYN: Sen slått, bakketørking eventuelt hesjing av graset og tørking til høy bør fortsette. En bør unngå all form for gjødsling unntatt det som eventuelle beitedyr legger fra seg. Lokaliteten er ikke særlig utsatt for å gro igjen av krattskog, da det ikke er lauvskog på noen kant av denne lokaliteten. Høstbeiting på lokaliteten er positivt mens vårbeiting kan være uheldig for eventuelle orkideer. Lokaliteten hadde i 2018 en noe jevnere fordeling av artene, selv om den fremdeles bar tydelig preg av tidligere jordarbeiding. Hundekjeks bør holdes under oppsikt og hindres fra å spre seg.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten middels vekt på størrelse, da den er ca. 0,5 daa. Den oppnår lav vekt på grunntypevariasjon da den for det meste består av en grunntype. Den oppnår lav til middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra forekomst av mange tyngdepunkter for semi-naturlig eng. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtyper, lokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette oppnår lokaliteten samlet sett verdien Viktig – B. Verdien er svak, og det er brukshistorikken som er med å trekke verdien ned.

BN00092317 Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen

UTM EUREF89 32V N 6939062 Ø510829

Areal: 2,4 daa

Verdi: Svært viktig – A.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20) (60%), sterkt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-18) (10%), kalkrik fukteng med klart hevdpreg og eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10) (30%).

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Åshild Hasvik.

Avgrenningspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 20.12.2011 og senere supplert noe av Finn Oldervik. Da det foreligger planer om å utarbeide skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16. juli 2011 av Finn Oldervik og Øystein Folden. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtselsplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisetningen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger nedenfor og litt vest for det gamle våningshuset på Nedre Kletthammer. Den er nå inngjerda sammen med ei beitemark som ligger mellom denne lokaliteten og Rv 70 et stykke nedenfor. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten er ei slåttemark som fortsatt holdes i hevd. Den ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Lokaliteten tilhører kulturlandskapet og er definert som ei slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter DN Håndbok 13, er det meste av enga å regne som utformingen rik slåtteeng, men særlig i vest finnes også partier med rik slåttefukteng. Etter NiN er lokaliteten å regne som svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20) (ca 60%), her er også noe (ca. 10%) sterkt kalkrik tørreng med klart hevdpreg i den østre delen av lokaliteten, mye knyttet til bergknausene her. I vest forekommer også partier med kalkrik fukteng med klart hevdpreg og eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10) (30%). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Typiske arter i 2011 var blant annet arve, bakkemynte, bakkestjerne, bitterbergknapp, bleikstarr, blåkoll, dunhavre, dunkjempe, engsmelle, fagerknoppurt, firkantperikum, gjeldkarve, grasstjerneblom, gulaks, harerug, hvitmaure, kjerteløyentrøst, kornstarr, kransmynte, mørkkongslis, prestekrage, rundbelg, ryllik, rødkløver, rødknapp, skoggråurt, småbergknapp, småengkall, stormaure, tiriltunge, tungras og vill-lin. Lista er på ingen måte utfyllende, men viser et utvalg av de mest krevende og samtidig et typisk artsmangfold. **Fra besøket i 2018 kan en i tillegg nevne bakkefrytle, bakkesøte (NT), gulstarr, hvitbladtistel, hårsveve, kjerteløyentrøst, småbergknapp, tepperot og vill-løk. I tillegg ble den basekrevende mosen granmose registrert i enkelte av de tørreste partiene i 2018. En vurderer potensialet for sjeldne og rødlistede arter av beitemarksopp å**

være godt innenfor det meste av lokaliteten.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir delt av en liten bekk. På den vestre delen er det i nordkanten en tørrbakke der mange arter har klart seg i den tida det sto skog på denne delen av lokaliteten. Disse vil kunne spre seg på resten av lokaliteten ved rett skjøtsel. Nesten hele vegen rundt denne lokaliteten står det lauvskog som må tynnes år om annet slik at ikke skyggevirkingen blir for kraftig.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men de viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfôra sauer og to hester på gården. Utenom hestene er det i dag (2012) godt og vel 80 vinterfôra sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca. 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silofor også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôrhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Den blir ikke gjødslet lenger nå. Den vestre delen var en periode gjengrodd med lauvtre, men ble rydda for noen år siden og blir nå slått og noe beita. Ellers har lokaliteten blitt slått de fleste årene etter 1980. Dessuten blir den både vår og høstbeitet. Det er et gammelt steingjerde langs grensa i østkanten av lokaliteten.

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: I 2018 ble det registrert tysk mure (PH) på lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN: For å opprettholde og øke verdiene i denne lokaliteten er det viktig at den blir slått seint, og at det blir etterbeitet, gjerne med litt varierende dyreslag. Samtidig er det viktig at vårbeite bare er svært beskjedent. For å ha kontroll på dette må lokaliteten gjerdes inn mot beitemarka på nedsida. Hvis bruker vil restaurere ytterligere areal lenger ned, er det ingenting i vegen for at gjerdet blir litt romslig. Lokaliteten må ikke gjødsles.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse, da den er over 1 daa. Den oppnår middels vekt på grunntypevariasjon da den inneholder elementer av fukteng. Den oppnår middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra potensialet for sjeldne og rødlista arter av beitemarksopp, samt forekomster av mange tyngdepunktarter for semi-naturlig eng, og registreringer av en rødlistet karplante. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtype-lokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette oppnår lokaliteten verdien Svært Viktig – A.

BN00092321 Klevgardene; Kletthammer: Trøene

UTM EUREF89 32V N 6939250 Ø510770

Areal: 3,3 daa

Verdi: Svært viktig – A.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo.

Avgrensingspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokaltiteten er innlagt av Finn Oldervik 01.03 2011. I sammenheng med planer om utarbeidelse av skjøtelsesplaner for Klevgardene, ble området oppsøkt og reinventert 15. juli 2010 av Finn Oldervik og Geir Langelo samt 25.09.2010 av Øystein Folden. Lokaltiteten er opprinnelig innlagt av Geir Gaarder 19.04.2005, basert på Jordal & Gaarder (1995) og Sterten (2001). Fordi den opprinnelige lokaliteten består av flere forskjellige naturtyper, tildels helt atskilte, har vi valgt å dele opp lokaliteten i flere mindre og laget nye avgrensninger og beskrivelser av hver enkelt naturtype. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtelsesplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisetningen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Det ligger noen registreringer av beitemarksopp i Artskart fra lokaliteten, lagt inn av John Bjarne Jordal 09.09.2005. Lokaltiteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtelsesplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaltiteten ligger nordøst for tunet på bruket Kletthammer. Den er avgrenset mot ei naturbeitemark i vest, skog i nord, til dels mot det intensivt drevne jordbrukslandskapet i øst og noen delvis skogkledde sørvendte berg i sør. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaltiteten er ei slåttemark som fortsatt holdes i hevd. Den ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Lokaltiteten tilhører kulturlandskapet og er definert som ei slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter DN Håndbok 13, er det meste av enga å regne som utformingen rik slåtteeeng, i tillegg til mindre innslag av rik slåttefukteng i vestr. Etter NiN er lokaliteten å regne som svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20). Det finnes imidlertid også mindre partier med fukteng langs kanten av en bekk i vest. Lokaltiteten ligger trolig på grensen mot sterkt kalkrik eng. Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Typiske arter fra 2011 var blant annet bakkemynte, bakkesøte (NT), bergskrinneblom, blåkoll, bråtestarr, dunhavre, dunkjempe, engsmelle, gjeldkarve, gulaks, harerug, hårsveve, prestekrage, rundbelg, småengkall, småsmelle, stortveblad og vill-løk. Lista er på ingen måte utfyllende, men viser karakterartene og et utvalg av mengdeartene. **I 2018 var bakkesøte (NT) en svært tallrik art med flere tusen individer innenfor lokaliteten. I tillegg var arter som gjeldkarve, prestekrage, hvitmaure, kjerteløyentrøst, hvitbladistel og harerug svært fremtredende, samt at det ble registrert både fjelltimotei, stortveblad, skogmarihand og brudespore her. Også den basekrevende mosearten granmose forekom flere steder. Fra tidligere (2005) er det registrert enkelte arter av beitemarksopp som blant annet gul vokssopp, papegøyevokssopp, vorterødspore og melrødspore (NT).**

En vurderer potensialet for flere sjeldne og rødlistede arter av beitemarksopp å være godt.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Den nederste delen av enga har vært pløyd for få år siden, så av den grunn har vi valgt å holde den utenfor det arealet som skal skjøttes som slåttemark.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men de viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfôra sauer og to hester på gården. Uten hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfôra sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca. 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôr høsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her har aldri blitt slått med fôr høster, men har blitt slått sent og graset er blitt tørket til høy. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

Det ble ikke observert andre kulturminner enn et lågt steingjerde langs grensa i øst.

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet fremmede arter på lokaliteten utenom vårpengeurt (PH).

SKJØTSEL OG HENSYN: Sein slått, bakketørring av graset minst et par dager, ev hesjing og så fjerning av avling bør fortsette. Da lokaliteten virket noe næringsrik, bør en unngå absolutt all form for gjødsling i årene som kommer. **Supplement etter besøket i 2018: Det er svært små arealer som nå fremstår som næringsrike.**

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. **Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.**

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse, da den er over 1 daa. Den oppnår middels vekt på grunntypevariasjon da den inneholder elementer av fukteng. Den oppnår middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra potensialet for sjeldne og rødlista arter av beitemarksopp, tidligere registreringer av beitemarksopp, og til dels store forekomster av mange tyngdepunktarter for semi-naturlig eng (minst 20 stk.) inkludert store forekomster av en rødlistet karplante. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtypelokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette er det opplagt at lokaliteten skal ha verdien Svært Viktig – A.

BN00092322 Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta

UTM EUREF89 32V N 6939080 Ø510700

Areal: 0,6 daa

Verdi: Viktig – B.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Solfrid Helene Lien Langmo.

Avgrensingspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 07.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtelsesplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16.07. 2011 av Øystein Folden. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtelsesplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisettingen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtelsesplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovenfor riksvei 70, vest for Steker i et brattlendt område. Mere nøyaktig ligger den i skråninga like nedenfor hovedbruket på Kletthammer noe vest for Olderhaugen. Lokaliteten er en gammel husmannsplass som var oppkalt etter sunndalingen Audun Larsen (f. 1812). Plassen ble nedlagt en gang sist på 1800-tallet. Eiendommen gikk da inn i hovedbruket igjen. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter DN Håndbok 13, er det meste av enga å regne som utformingen rik slåtteeng, men det finnes også elementer av rik slåttefukteng. Etter NiN er lokaliteten for det meste å regne som svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20). Et mindre parti kan karakteriseres som kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten. En del av lokaliteten har innslag av høgstauderarter som mjødukt, brennesle, bringebær, tyrihjel, hundekjeks og ormetelg som trolig vokser inne mellom tufter fra tidligere tider. Men resten har gode slåttemarkskvaliteter. Følgende arter ble observert: ormetelg, stornesle, harerug, grasstjerneblom, tyrihjel, mjødukt, enghumleblom, bringebær, gulflatbelg, rødkløver, fuglevikke, skogstorkenebb, firkantperikum, blåkoll, hundekjeks, gjeldkarve, rødknapp, blåklokke, fagerknoppurt, hvitbladtistel, skjermesveve, prestekrage, stormaure, hvitmaure, skogmarihand, gulaks, dunhavre. **I 2018 ble det i tillegg registrert blant annet rundskolm, vill-lin og gulstarr, samt ca. 10 individer av bakkesøte (NT) langt øst i lokaliteten. En vurderer lokaliteten å ha et visst potensiale for sjeldne og rødlistede arter av beitemarksopp.**

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Denne lokaliteten utgjør innmarka på det som en gang

var en husmannsplass under Kletthammer. Plassen har navn etter en bruker (Audun Larssen) som holdt til der bl.a. i 1865. Dette årstallet fødte de 2 kyr og 5 sauer på plassen, men trolig måtte de nok supplere vinterfôret både med markaslått og lauving. Ellers sådde de en kvarttønne rug og ei halvtønne poteter dette året, noe som vel må bety at det har vært gammelt åkerland her. Det er noe usikkert når plassen ble nedlagt som selvstendig bruk, men Audun og kona var der i alle fall enda i 1875. I følge bygdeboka så har det ikke vært noen brukere på plassen etter disse, så den gikk nok inn i garden igjen når disse ble for gamle og skrøpelig til å holde på med plassdrifta.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men det viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfôra sauer og to hester på gården. Utenom hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfôra sau her. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca. 1995.

Nåværende drift: Nå blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôr høsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

Lokaliteten ble i 2011 beskrevet slik: Lokaliteten blir slått, men ikke riktig hvert år. I tillegg blir den høstbeita. (Håvard Kletthammer, pers. med.). Den nordre delen av lokaliteten er prega av kraftigere vegetasjon som trolig vokser innimellom de gamle tuftene etter det som ble kalt Aunstogo/Aunstuggu. Resten av området har preg av å være slåttemark. Det er mye skog rundt som skygger en del innover lokaliteten. Både navnet på plassen og sporene etter hustuftene må vel defineres som kulturminner. **Supplement etter besøket 04.07.2018: Lokaliteten er etter 2011 slått hvert år. Noen kratt er fjernet langs kantene, men det er fremdeles behov for ytterligere tynning, og særlig i sør. Mengden mjøldurt ser ut til å ha gått en del tilbake sammenlignet med i 2011. Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.**

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet fremmede arter på lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN: Skyggeeffekten av trærne rundt lokaliteten preger lokaliteten negativt. Det vil sannsynligvis være gunstig at en får åpna opp kantvegetasjonen en del, men dette må gjøres over noen år. Arbeidet bør gjøres på frossen mark hvis det må skje inne på lokaliteten. Lokaliteten bør slås hvert år, seint. Høystaudevegetasjonen som er nevnt kan fjernes straks, resten skal ligge for bakketørking eventuelt hesjing slik at plantene får anledning til å frø seg, før det fjernes. Tohjuls slåmaskin er egnet redskap, og det må slås noe med ljà i tillegg. Lokaliteten kan med fordel høstbeites. Hvis det er mulig ville det være fordelaktig om området med kraftig vegetasjon ble slått en gang til, tidligere enn resten, til veksten har dempet seg en del. **Tuene med bregner kan i tillegg med fordel bekjempes manuelt.**

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. **Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.**

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten middels vekt på størrelse, da den er litt over 0,5 daa. Den oppnår middels vekt på grunntypevariasjon da den består av to grunntyper der den ene er fukteng. Den oppnår lav til middels vekt på

artsmangfold, i første rekke ut fra forekomster av en god del tyngdepunktarter for semi-naturlig eng, i tillegg til at det i 2018 ble registrert en rødlistet karplante. Den oppnår middels til høy vekt på tilstand, ut fra at den er i aktiv bruk, men har et visst gjengroingspreg fortsatt. Ellers oppnår den høy vekt på påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtypelokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette oppnår lokaliteten samlet sett verdien Viktig – B, og det er i første rekke gjengroingspreget som er med å trekke verdien ned.

BN00092336 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst

UTM EUREF89 32V N 6939230 Ø510893

Areal: 0,7 daa

Verdi: Svært viktig – A.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), sterkt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-18)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Solfrid Helene Lien Langmo.

Avgreningspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 27.12.2011. Da det foreligger planer om utarbeidelse av nye skjøtelsesplaner for Klevgardene, ble området oppsøkt den 16.07.2011 av Finn Oldervik. Vi kjenner ikke til at denne lokaliteten har vært oppsøkt av biolog tidligere. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtelsesplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplerings av artslistene, og oppdatering av verdisettingen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemark med skjøtelsesplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Denne lokaliteten ligger litt oppom bygdevegen oppe på et lite platå, nedenfor jordbruksvegen (Gamle kløvstien) som bla. fører opp til Imangsetra. Ellers er lokaliteten naturlig avgrensa av skog sammen med topografi forøvrig. Lokaliteten er ikke spesielt brattlendt. Berggrunnen i området er rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturmark med naturtype slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter DN Håndbok 13, er det meste av enga å regne som utformingen rik slåtteeng, med elementer av rik slåttetørreng. Etter NiN er lokaliteten å regne som sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), men i skinnere partier finnes også elementer av sterkt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-18). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Diversiteten er ganske stor på denne lokaliteten og artsmangfoldet virker å være variert og dessuten ganske uvanlig i området. Vi fikk kanskje likevel ikke et helt riktig bilde av artsmangfoldet på lokaliteten, da det allerede var slått da vi oppsøkte den. Kantsonene stod imidlertid

igjen, slik at vi likevel fikk en noenlunde brukbar oversikt over de viktigste artene. Lokaliteten er forholdsvis liten og stedvis, mest i kantsonene er det grunnlendt. Dette påvirker litt på ulike måter, ikke minst artsmangfoldet. Siden det var slått her da vi kom hit den 16. juli, så er det vanskelig å si noe sikkert om mengdearter på lokaliteten. En art som det spesielt ble lagt merke til på denne lokaliteten var rankfrøstjerne (NT). Denne ble observert ganske mye av både i hesja og i kantsonene. Følgende 18 arter ble observert: bakkemynte, blåklokke, dunhavre, dunkjempe, firkantperikum, fuglevikke, gjeldkarve, gulaks, harerug, hundegras, hvitmaure, kjerteløyentrøst, kransmynte, rankfrøstjerne (NT), rundbelg, ryllik, rødknapp og tveskjeggveronika. **I 2018 ble arter som vill-lin (særlig i små sivevannspåvirkede områder), fagerknoppurt, prestekrage, dunkjempe, dunhavre, småengkall, blåklokke og gulaks registrert som mengdearter.**

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått med tohjuls slåmaskin og graset blir enten hesjet eller tørket på marka. Lokaliteten er dels overflatedyrka og noen deler er grunnlendte og sannsynlig udyrka eller svakt overflatedyrka. Det er usikkert om denne lokaliteten har vært vesentlig gjødslet noen gang.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift så langt vi kjenner historien til garden, dvs. tilbake til ca. 1600. Lokaliteten ligger til den delen av garden som blir kalt Nedre Kletthamran (bnr 2). Fra 1869 til 1997 så var dette et selvstendig bruk, men ble ved det siste årstallet kjøpt av brukeren av bnr 1. En periode på 1950-tallet ble bruket benyttet til seter og fra ca. 1960 og inntil den ble solgt ble gården benyttet til beitemark. Kilde; Høgset (2001). I følge nåværende bruker, så ble det slått hvert år på gården, og samme kilde oppgir også at det trolig ble brukt kunstgjødsel inntil salget.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôr høsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Både Kletthammer nedre og Kletthammer øvre blir i dag drevet etter økologiske prinsipper, dvs. uten bruk av kunstgjødsel.

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet andre fremmede arter på lokaliteten enn vårpengeurt (PH).

SKJØTSEL OG HENSYN: Sein slått, bakketørking eventuelt hesjing av graset og tørking til høy bør fortsette. En bør unngå all form for gjødsling unntatt det som eventuelle beitedyr legger fra seg. En bør være litt obs slik at krattskog ikke får anledning til å spre seg innover lokaliteten, særlig fra nord og øst. Høstbeiting på lokaliteten er positivt mens vårbeiting kan være uheldig for orkideer. Kantsonene bør slås med ljå og gjerne rakes innover i lokaliteten, da disse sonene ofte er de mest artsrike.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. **Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.**

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten middels vekt på størrelse, da den er over 0,5 daa. Den oppnår middels vekt på grunntypevariasjon da den inneholder elementer av fukteng. Den oppnår middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra potensialet for sjeldne og rødlista arter av beitemarksopp, og til dels store forekomster av mange tyngdepunkter for semi-naturlig eng (ca. 20 stk.), inkludert forekomster av en rødlistet karplante. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap

med mange andre viktige naturtypelokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette settes verdien av lokaliteten til Svært Viktig – A.

BN00092334 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten øvre

UTM EUREF89 32V N 6939232 Ø 511086

Areal: 0,4 daa

Verdi: Svært viktig – A.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), sterkt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-18)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Solfrid Helene Lien Langmo.

Avgrenningspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 07.12.2011 og supplert av Finn Oldervik den 22.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16.07.2011 av Øystein Folden og Finn Oldervik. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtselsplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisettingen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovenfor riksvei 70, vest for Steker, rett på oversida av bygdevegen der denne blir krysset av den gamle ferdselsvegen som tidligere bant Sunndal og Oppdal sammen. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter DN Håndbok 13, er det meste av enga å regne som utformingen rik slåtteenng, med elementer av rik slåttetørreng. Etter NiN er lokaliteten å regne som sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), men i skrinnere partier finnes også elementer av sterkt kalkrik tørreng med klart hevdpreg (T32-C-18). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten og grenser både til veg og lauvskogsareal, med fjellet framme i dagen noen steder. Dette gir nok en allsidig flora, selv om artslista mest er preget av at det ble brukt lite tid på registreringer i denne lokaliteten. Følgende arter ble observert: dunkjempe, dunhavre, rankfrøstjerne (NT), gulflatbelg, skogkløver, skogstorkenebb, firkantperikum, preste-krage, gjeldkarve, ryllik og fagerknoppurt. **I 2018 var arter som småengkall, gulaks, harerug, preste-krage, gjeldkarve, hvitmaure og rødknapp blant de mest dominerende artene. I tillegg ble det også registrert marinøkkel, en art som også ble registrert av Vatne i 2014, sammen med lutvokssopp (NT).**

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått og høyet tørket og høstet til dyrefor. Bygdevegen passerer tett forbi lokaliteten og det går ei høgspentlinje over lokaliteten.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift så langt vi kjenner historien til garden, dvs. tilbake til ca. 1600. Lokaliteten ligger til den delen av garden som blir kalt Nedre Kletthamran (bnr 2). Fra 1869 til 1997 så var dette et selvstendig bruk, men ble ved det siste årstallet kjøpt av brukeren av bnr 1. En periode på 1950-tallet ble bruket benyttet til seter og fra ca. 1960 og inntil den ble solgt ble gården benyttet til beitemark. Kilde; Høgset (2001). I følge nåværende bruker, så ble det slått hvert år på gården, og samme kilde oppgir også at det trolig ble brukt kunstgjødsel inntil salget.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for fôrhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent og trolig har den unngått bruk av kunstgjødsel fordi den er ganske liten. Både Kletthammer nedre og Kletthammer øvre blir i dag drevet etter økologiske prinsipper, dvs. uten bruk av kunstgjødsel.

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet fremmede arter på lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN: For å opprettholde verdiene skal det slås sent med tohjullslåmaskin slik som nå, og ljåslått der en ikke kommer til, med bakketørking og fjerning av avling. Lett høstbeite vil være en fordel, gjerne med flere dyreslag. Lokaliteten må ikke gjødsles.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten lav vekt på størrelse, da den er under 0,5 daa. Den oppnår lav vekt på grunntypevariasjon da den for det meste består av en utforming av slåtteeng. De grunnlendte partiene er likevel med å trekke verdien opp. Den oppnår middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra potensialet for sjeldne og rødlista arter av beitemarksopp, og til dels store forekomster av mange tyngdepunktarter for semi-naturlig eng (ca. 20 stk.), inkludert forekomster av en rødlistet karplante. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtype-lokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette settes verdien av lokaliteten til Svært Viktig – A.

BN00092330 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest

UTM EUREF89 32V N 6939210 Ø510845

Areal: 0,5 daa

Verdi: Svært viktig – A.

Naturtype: Slåttemark 100 %.

Utforming: Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20) (70%), samt sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8) (30%)

Feltsjekk siste: 04.07.18 av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo.

Avgrensningspresisjon: < 20 meter. Målemetode: Avgrensa etter flyfoto og bruk av GPS.

INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 27.12.2011. Da det foreligger planer om utarbeidelse av nye skjøtelsesplaner for Klevgardene, ble området oppsøkt den 16.07.2011 av Finn Oldervik. Vi kjenner ikke til at denne lokaliteten har vært oppsøkt av biologer tidligere. **Beskrivelsen er supplert noe i forbindelse med revisjon av skjøtelsesplanen for slåttemarkene på Kletthammer. Denne ble utført av Åshild Hasvik og Solfrid Helene Lien Langmo, begge Bioreg AS 04.07.2018, og omfatter blant annet endringer av utforminger tilpasset NiN, supplering av artslistene, og oppdatering av verdisetningen ut fra siste versjon av faktaark for slåttemark fra 2015 (supplert med NiN-utforminger i 2018). Lokaliteten ble også undersøkt av Steinar Vatne i 2014 i forbindelse med oppfølging av slåttemarker med skjøtelsesplaner i Oppdal.**

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Denne lokaliteten ligger litt oppom bygdevegen rett oppom ei slåtteeng og langs jordbruksvegen som bl.a. fører opp til Imangsetra. En kan si at denne ve-gen danner grense i nordøst, mens mer karrig mark samt noen skogholt danner grense i sørøst. Mot nordøst er lokaliteten begrenset av en bergskrent. Lokaliteten er ganske brattlendt. Berggrunnen i området er rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturmark med naturtype slåttemark (D01). **Supplement 04.07.18: Etter NiN er lokaliteten for det meste å regne som svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20) (70%), samt sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8) (30%). Det finnes imidlertid også mindre partier som kan karakteriseres som kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10). Naturtypen slåttemark er regnet som sterkt truet (EN) på norsk rødliste for naturtyper fra 2011.**

ARTSMANGFOLD: Diversiteten er ganske stor på denne lokaliteten og artsmangfoldet er variert og dessuten ganske uvanlig i området. Det er spesielt den tallrike forekomsten av orkideen stortveblad som gjør lokaliteten spesiell. Registrerte arter; Bleikstarr, blåklokke, blåkoll, dunhavre, dunkjempe, engsoleie, engsyre, firkantperikum, gjeldkarve, harerug, hundegras, hvitbladtistel, hvitmaure, mjøddurt, prestekrage, rødkløver, rødknapp, ryllik, skogmarihand, skogstorkenebb, stortveblad, timotei, tiriltunge, tveskjeggveronika, vill-løk og vårpengueurt. **I 2018 var arter som små-engkall, gulaks og prestekrage dominerende arter. Rødlisteartene bakkesøte (NT) og rankfrøstjerne (NT) ble registrert i 2018, i tillegg ble det blant annet funnet brudespore, fløyelsmarikåpe, hårsveve, kransmynte og rundbelg.**

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått med tohjuls slåmaskin og graset blir enten hesjet eller tørket på marka. Lokaliteten er dels overflatedyrka og noen deler er grunnlendte og sannsynlig udyrka eller svakt overflatedyrka. Lokaliteten har neppe vært vesentlig gjødslet noen gang.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men det viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfôra sauer og to hester på gården. Utenom hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfôra sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca. 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der

det er for bratt for fôrhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her har aldri blitt slått med fôrhøster, men har blitt slått sent og graset er blitt tørket til høy. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

Det ble ikke observert noen kulturminner på eller nær denne lokaliteten, om da ikke vegen som passerer forbi i øverkant skal regnes som et kulturminne. Etter det vi har fått opplyst, så er dette rester etter den gamle kløvstien som gikk forbi her (Pers. meld.; Håvard Kletthammer).

Slåttemarkene på Kletthammer ble av Vatne (2014) omtalt som svært godt skjøtta, noe som også ser ut til å ha vært tilfelle i årene etterpå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet andre fremmede arter på lokaliteten enn hundegras, vårpengeurt (PH) og timotei.

SKJØTSEL OG HENSYN: Lokaliteten blir i dag slått med tohjuling, i tillegg til at det blir beitet noe senhøstes. Det er viktig at skjøtselen fortsetter, - gjerne også med ljaslått langs kantene. Det er antydning til at noen lauvtreholt er i ferd med å spre seg litt innover lokaliteten, slik at disse bør tynnes og alle renninger fjernes. En bør unngå alle former for gjødsling på denne lokaliteten.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene. **Fra 2018 har kulturlandskapet Klevgardene-Sliper-Detli-området status som utvalgt kulturlandskap.**

VERDIVURDERING: Etter faktaark for slåttemark fra juli 2015, oppdatert i 2018, oppnår lokaliteten lav vekt på størrelse, da den er under 0,5 daa. Den oppnår lav vekt på grunntypevariasjon da den for det meste består av en utforming av slåtteeeng. De noe fuktigere partiene er likevel med å trekke verdien opp. Den oppnår middels vekt på artsmangfold, i første rekke ut fra potensialet for sjeldne og rødlista arter av beitemarksopp, og til dels store forekomster av mange tyngdepunktarter for semi-naturlig eng (ca. 20 stk.), inkludert forekomster av et par rødlistede karplanter. Den oppnår høy vekt på tilstand, påvirkning og landskapsøkologi ut fra at den er skjøttet som slåttemark på tradisjonelt vis, at den høstbeites, er uten gjengroingspreg, og ligger i et landskap med mange andre viktige naturtypelokaliteter og landskapselementer knyttet til kulturlandskapet på Klevgardene. Ut fra dette settes verdien av lokaliteten til Svært Viktig – A.

Vedlegg 2 Artslister

Under følger artslister fra lokalitetene på Kletthammer. Her ser en hvilke arter som ble registrert i 2011 og 2018. Merk! De fleste artslistene fra 2011 langt fra er uttømmende, men inneholder de viktigste og mest karakteristiske artene fra de aktuelle lokalitetene. Det er også grunn til å nevne at en del av artene som ikke ble gjenfunnet i 2018, godt kan finnes fremdeles, men ikke ble registrert på grunn av den ekstremt tørre sommeren i 2018.

BN00092314 Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet

Tabell 1. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Østergjerdet. Tyngdepunktarter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2011 ble gjort den 15. juli av Finn Oldervik, Bioreg AS. Registreringene i 2018 ble gjort av Solfrid Helene Lien Langmo og Åshild Hasvik, Bioreg AS den 4. juli.

Norsk navn	Latinsk	2011	2018	Rekartlagt /år
Karplanter				
Aurikkelsveve	<i>Pilosella lactucella</i>		x	
Bakkefrytle	<i>Lutzulla multiflora</i>		x	
Bakkesoleie	<i>Ranunculus acris</i>		x	
Bergmjølke	<i>Epilobium collinum</i>	x		
Bitterbergknapp	<i>Sedum acre</i>	x	x	
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>		x	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>	x	x	
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>	x	x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>	x		
Bringebær	<i>Rubus ideaus</i>	x		
Bråtestarr	<i>Carex pilulifera</i>	x	x	
Dunhavre	<i>Avena pubescens</i>	x	x	
Dunkjempe	<i>Plantago media</i>	x	x	
Einer	<i>Juniperus communis</i>		x	
Engfiol	<i>Viola canina</i>	x	x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>	x	x	
Engkvein*	<i>Agrostis capillaris</i>		x	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>		x	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>		x	
Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>		x	
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>	x	x	
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>	x	x	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>		x	
Gjeldkarve*	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x	x	
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>		x	
Grasstjerneblom	<i>Stellaria graminea</i>	x	x	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	x	x	
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>		x	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>		x	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>	x	x	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>		x	
Hvitmaure	<i>Galium boreale</i>	x	x	
Hvitveis	<i>Anemone nemorosa</i>		x	
Hårsveve	<i>Pilosella officinarum</i>	x	x	

BN00092317 Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen

Tabell 3. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Olderhaugen. Tyngdepunkter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2011 ble gjort den 16. juli av Finn Oldervik og Øystein Folden, Bioreg AS. Registreringene i 2018 ble gjort den 4. juli av Åshild Hasvik, Bioreg AS.

Norsk navn	Latinsk	2011	2018	Rekartlagt /år
Karplanter				
Arve sp.	<i>Cerastium sp.</i>	x	x	
Bakkefrytle	<i>Lutzulla multiflora</i>		x	
Bakkemynte	<i>Acinos arvensis</i>	x	x	
Bakkesoleie	<i>Ranunculus acris</i>		x	
Bakkestjerne	<i>Erigeron acris</i>	x	x	
Bakkesøte	<i>Gentianella campestris ssp campestris</i>		x	
Bitterbergknapp	<i>Sedum acre</i>	x	x	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>	x	x	
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>		x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>	x	x	
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>		x	
Dunhavre	<i>Avenula pubescens</i>	x	x	
Dunkjempe*	<i>Plantago media</i>	x	x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>		x	
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>		x	
Engreverumpe	<i>Alopecurus pratensis</i>		x	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>	x	x	
Engsvingel	<i>Festuca pratensis</i>		x	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>		x	
Fagerknoppurt	<i>Centaurea scabiosa</i>	x	x	
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>	x	x	
Fløyelsmarikåpe	<i>Alchemilla glaucescens</i>		x	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>		x	
Gjeldkarve	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x	x	
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>		x	
Grasstjerneblom	<i>Stellaria graminea</i>	x	x	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	x	x	
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>		x	
Gulstarr	<i>Carex flava</i>		x	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>	x	x	
Harestarr	<i>Carex leporina</i>		x	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>		x	
Hundekjeks	<i>Anthriscus sylvestris</i>		x	
Hvitbladtistel	<i>Cirsium heterophyllum</i>		x	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>		x	
Hvitmaure	<i>Galium boreale</i>	x	x	
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>		x	
Kanelrose	<i>Rosa majalis</i>		x	
Karve	<i>Carum carvi</i>		x	
Kjerteløyentrøst	<i>Euphrasia stricta</i>	x	x	
Kornstarr	<i>Carex panicea</i>	x	x	
Kransmynte	<i>Clinopodium vulgare</i>	x	x	
Marikåpe	<i>Alchemilla sp.</i>		x	
Mjødurt*	<i>Filipendula ulmaria</i>		x	
Mørkkongsslys	<i>Verbascum nigrum</i>	x		
Prestekrage*	<i>Leucanthemum vulgare</i>	x	x	
Rankfrøstjerne	<i>Thalictrum simplex</i>		x	
Rundbelg	<i>Anthyllis vulneraria</i>	x	x	
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>	x	x	
Ryllsiv	<i>Juncus articulatus</i>		x	

BN00092321 Klevgardene; Kletthammer: Trøene

Tabell 4. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Trøene. Tyngdepunktarter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2010 ble gjort den 15. juli av Finn Oldervik og Geir Frode Langelo, i 2011 ble de gjort den 25.09. av Øystein Folden, og i 2018 ble de gjort den 4. juli av Solfrid Helene Lien Langmo, alle Bioreg AS. I tillegg til registreringene under, finnes også noen registreringer av beitemarksopp i Artskart. Disse er fra 09.09.2005, og registrert av John Bjarne Jordal. Disse er gjengitt nederst i arts-listen.

Norsk navn	Latinsk	2011	2014	2018	Rekartlagt /år
Karplanter					
Arve sp.	<i>Cerastium sp.</i>			X	
Aurikkelsveve	<i>Pilosella lactucella</i>			X	
Bakkefrytle	<i>Lutzulla multiflora</i>			X	
Bakkemynte	<i>Acinos arvensis</i>	X		X	
Bakkesøte*	<i>Gentianella campestris</i>	X		X	
Bergskrinneblom	<i>Arabis hirsuta</i>	X			
Bitterbergknapp	<i>Sedum acre</i>			X	
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>			X	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>			X	
Blåklukke*	<i>Campanula rotundifolia</i>			X	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>	X		X	
Brudespore	<i>Gymnadenia conopsea</i>			X	
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>			X	
Dunhavre*	<i>Avenula pubescens</i>	X		X	
Dunkjempe*	<i>Plantago media</i>	X		X	
Einer	<i>Juniperus communis</i>			X	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>			X	
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>			X	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>	X		X	
Engsvingel*	<i>Festuca pratensis</i>			X	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>			X	
Firkantperikum*	<i>Hypericum maculatum</i>			X	
Fjellrapp	<i>Poa alpina</i>			X	
Fjelltimotei	<i>Phleum alpinum</i>			X	
Fløyelsmarikåpe	<i>Alchemilla glaucescens</i>			X	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>			X	
Føllblom	<i>Scorzoneroideis autumnalis</i>			X	
Gjeldkarve*	<i>Pimpinella saxifraga</i>	X		X	
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>			X	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	X		X	
Gulstarr	<i>Carex flava</i>			X	
Harerug*	<i>Bistorta vivipara</i>	X		X	
Hegg	<i>Prunus padus</i>			X	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>			X	
Hundekjeks	<i>Anthriscus sylvestris</i>			X	
Hvitbladtistel*	<i>Cirsium heterophyllum</i>			X	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>			X	
Hvitmaure*	<i>Galium boreale</i>			X	
Hvitveis	<i>Anemone nemorosa</i>			X	
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>	X		X	
Karve	<i>Carum carvi</i>			X	
Kjerteløyentrøst*	<i>Euphrasia stricta</i>			X	
Kornstarr	<i>Carex panicea</i>			X	
Kvassdå	<i>Galeopsis tetrahit</i>			X	
Marikåpe sp	<i>Alchemilla sp.</i>			X	
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>			X	
Mørkkongsslys	<i>Verbascum nigrum</i>			X	
Nyresoleie	<i>Ranunculus auricomus</i>			X	

Prestekrage*	<i>Leucantheum vulgare</i>	x		x	
Rankfrøstjerne	<i>Thalictrum simplex</i>		x		
Rundbelg	<i>Anthyllis vulneraria</i>	x		x	
Rødkløver	<i>Trifolium pratense</i>			x	
Rødknapp*	<i>Knautia arvensis</i>			x	
Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>			x	
Selje	<i>Salix caprea</i>			x	
Skogkløver	<i>Trifolium medium</i>			x	
Skogmarihand	<i>Dactylorhiza maculata fuchsii</i>			x	
Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>			x	
Småbergknapp	<i>Sedum annuum</i>			x	
Småengkall	<i>Rhinanthus minor*</i>	x		x	
Småsmelle	<i>Atocion rupestre</i>	x		x	
Stjernestarr	<i>Carex echinata</i>			x	
Stortveblad	<i>Listera ovata</i>	x		x	
Sumpmaure	<i>Galium uliginosum</i>			x	
Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa subsp. cespitosa</i>			x	
Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>			x	
Timotei	<i>Phelum pratense</i>			x	
Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>			x	
Tyrihjel	<i>Aconitum lycoctonum ssp. septentrionale</i>			x	
Vill-lin	<i>Linum catharticum</i>			x	
Moser					
Granmose	<i>Abietinella abietina</i>			x	
Beitemarksopp					
Melrødspore	<i>Entoloma prunuloides</i>				
Stjernesporet rødspore	<i>Entoloma conferendum</i>				
Gul vokssopp	<i>Hygrocybe chlorophana</i>				
Kjeglevokssopp	<i>Hygrocybe conica</i>				
Papegøyevokssopp	<i>Hygrocybe psittacina</i>				
Krittovokssopp	<i>Hygrocybe virginea</i>				
Stilkrøysopp	<i>Lycoperdon excipuliforme</i>				
Stor eggrøysopp	<i>Bovista nigrescens</i>				
Lumsk traktsopp	<i>Clitocybe rivulosa</i>				
Vorterødspore	<i>Entoloma papillatum</i>				
Melrødspore	<i>Entoloma prunuloides</i>				
Melrødspore	<i>Entoloma prunuloides</i>				
Sitronkragesopp	<i>Stropharia semiglobata</i>				

BN00092322 Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta

Tabell 5. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Aunstuggutøfta. Tyngdepunktarter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2011 ble gjort den 16. juli av Øystein Folden, Bioreg AS. Registreringene i 2018 ble gjort den 4. juli av Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS.

Norsk navn	Latinsk	2011	2018	Rekartlagt /år
Karplanter				
Aurikkelsveve	<i>Pilosella lactucella</i>		x	
Bakkefrytle	<i>Lutzulla multiflora</i>		x	
Bakkesoleie	<i>Ranunculus acris</i>		x	
Bakkesøte	<i>Gentianella campestris</i>		x	
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>		x	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>		x	
Blåklokke*	<i>Campanula rotundifolia</i>	x	x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>	x	x	
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>	x	x	
Dunhavre	<i>Avenula pubescens</i>	x	x	
Dunkjempe	<i>Plantago media</i>		x	
Einer	<i>Juniperus communis</i>		x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>	x	x	
Engkvein*	<i>Agrostis capillaris</i>		x	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>		x	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>		x	
Fagerknoppurt	<i>Centaurea scabiosa</i>	x	x	
Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>		x	
Firkantperikum*	<i>Hypericum maculatum</i>	x	x	
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>		x	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>	x	x	
Gjeldkarve	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x	x	
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>		x	
Grasstjerneblom	<i>Stellaria graminea</i>	x	x	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	x	x	
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>	x	x	
Gulstarr	<i>Carex flava</i>		x	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>	x	x	
Hegg	<i>Prunus padus</i>		x	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>		x	
Hundekjeks	<i>Anthriscus sylvestris</i>	x		
Hvitblattistel	<i>Cirsium heterophyllum</i>	x	x	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>		x	
Hvitmaure	<i>Galium boreale</i>	x	x	
Hvitveis	<i>Anemone nemorosa</i>		x	
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>		x	
Jonsokkoll	<i>Ajuga pyramidalis</i>		x	
Kanelrose	<i>Rosa majalis</i>		x	
Kjerteløyentrøst	<i>Euphrasia stricta</i>		x	
Kornstarr	<i>Carex panicea</i>		x	
Kransmynte	<i>Clinopodium vulgare</i>		x	
Lintorskemunn	<i>Linaria vulgaris</i>		x	
Lundrapp	<i>Poa nemoralis</i>		x	
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>	x	x	
Myrmaure	<i>Galium palustre</i>		x	
Ormetelg	<i>Dryopteris filix-mas</i>	x	x	
Osp	<i>Populus tremula</i>		x	
Prestekrage*	<i>Leucanthemum vulgare</i>	x	x	
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>		x	

BN00092330 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen øst

Tabell 6. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Imangsetervegen øst. Tyngdepunkter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2011 ble gjort den 16. juli av Finn Oldervik, Bioreg AS. Registreringene i 2018 ble gjort den 4. juli av Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS. Merk at lokaliteten var slått ved undersøkelsene i 2011. På denne lokaliteten ble det også gjort reistringer av rankfrøstjerne av Steinar Vatne i 15.07 og 11.09 2014.

Norsk navn	Latinsk	2011	2018	Rekartlagt /år
Karplanter				
Aurikkelsveve	<i>Pilosella lactucella</i>		x	
Bakkefrytle	<i>Lutzulla multiflora</i>		x	
Bakkemynte	<i>Acinos arvensis</i>	x		
Bakkesoleie	<i>Ranunculus acris</i>		x	
Beitesveve	<i>Hieracium vulgatum</i> sp.		x	
Bitterbergknapp	<i>Sedum acre</i>		x	
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>		x	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>		x	
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>	x	x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>		x	
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>		x	
Dunhavre*	<i>Avenula pubescens</i>	x	x	
Dunkjempe*	<i>Plantago media</i>	x	x	
Einer	<i>Juniperus communis</i>		x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>		x	
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>		x	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>		x	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>		x	
Fagerknoppurt	<i>Centaurea scabiosa</i>		x	
Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>		x	
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>	x	x	
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>		x	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>	x	x	
Gjeldkarve	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x	x	
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>		x	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	x	x	
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>		x	
Harerug*	<i>Bistorta vivipara</i>	x	x	
Hegg	<i>Prunus padus</i>		x	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>	x	x	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>		x	
Hvitmaure	<i>Galium boreale</i>	x	x	
Hvitveis	<i>Anemone nemorosa</i>		x	
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>		x	
Jonsokkoll	<i>Ajuga pyramidalis</i>		x	
Kanelrose	<i>Rosa majalis</i>		x	
Karve	<i>Carum carvi</i>		x	
Kjerteløyentrøst	<i>Euphrasia stricta</i>	x	x	
Kornstarr	<i>Carex panicea</i>		x	
Kransmynte	<i>Clinopodium vulgare</i>	x	x	
Lintorskemunn	<i>Linaria vulgaris</i>		x	
Lundrapp	<i>Poa nemoralis</i>		x	
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>		x	
Myrmaure	<i>Galium palustre</i>		x	
Osp	<i>Populus tremula</i>		x	
Prestekrage*	<i>Leucantheum vulgare</i>		x	
Rankføstjerne	<i>Thalictrum simplex</i>	x	x	
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>		x	
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>	x	x	

BN00092334 Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten øvre

Tabell 7. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Lu-sten øvre. Tyngdepunkter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2011 ble gjort den 16. juli av Finn Oldervik og Øystein Folden, Bioreg AS. Registreringene i 2018 ble gjort den 4. juli av Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS. På denne lokaliteten ble det også gjort registreringer av noen arter av Steinar Vatne i 15.07 og 11.09 2014.

Norsk navn	Latinsk	2011	2014	2018	Rekartlagt /år
Karplanter					
Aurikkelsveve	<i>Pilosella lactucella</i>			x	
Bakkefrytle	<i>Lutzulla multiflora</i>			x	
Bakkesoleie	<i>Ranunculus acris</i>			x	
Bergskrinneblom	<i>Arabis hirsuta</i>			x	
Bitterbergknapp	<i>Sedum acre</i>			x	
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>			x	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>			x	
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>			x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>			x	
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>			x	
Dunhavre	<i>Avenula pubescens</i>	x		x	
Dunkjempe	<i>Plantago media</i>	x		x	
Einer	<i>Juniperus communis</i>			x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>			x	
Engkvein*	<i>Agrostis capillaris</i>			x	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>			x	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>			x	
Fagerknoppurt	<i>Centaurea scabiosa</i>	x	x	x	
Finnskjegg	<i>Nardus stricta</i>			x	
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>	x		x	
Fjellmarikåpe	<i>Alchemilla alpina</i>			x	
Fjellrapp	<i>Poa alpina</i>			x	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>			x	
Gjeldkarve*	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x		x	
Gjerdevikke	<i>Vicia sepium</i>			x	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>			x	
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>	x		x	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>			x	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>			x	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>			x	
Hvitmaure*	<i>Galium boreale</i>			x	
Hvitveis	<i>Anemone nemorosa</i>			x	
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>			x	
Jonsokkoll	<i>Ajuga pyramidalis</i>			x	
Kanelrose	<i>Rosa majalis</i>			x	
Kjerteløyentrøst	<i>Euphrasia stricta</i>			x	
Kornstarr	<i>Carex panicea</i>			x	
Kransmynte	<i>Clinopodium vulgare</i>			x	
Kveke	<i>Elytrigia repens</i>			x	
Lintorskemunn	<i>Linaria vulgaris</i>			x	
Lundrapp	<i>Poa nemoralis</i>			x	
Marinøkkel	<i>Botrychium lunaria</i>		x	x	
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>			x	
Myrmaure	<i>Galium palustre</i>			x	
Prestekrage	<i>Leucanthemum vulgare</i>	x		x	
Rai gras	<i>Lolium perenne</i>			x	
Rankfrøstjerne	<i>Thalictrum simplex</i>	x	x	x	
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>			x	
Rundbelg	<i>Anthyllis vulneraria</i>			x	

BN00092336 Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen vest

Tabell 8. Tabellen gir en oversikt over arter registrert på Imangsetervegen vest. Tyngdepunktarter for semi-naturlig eng er markert med **feit skrift**, mens arter det var mye av, er markert med **stjerne**. Registreringene i 2011 ble gjort den 16. juli av Finn Oldervik, Bioreg AS. Registreringene i 2018 ble gjort den 4. juli av Åshild Hasvik, Bioreg AS. På denne lokaliteten ble det også gjort registreringer av rankfrøstjerne av Steinar Vatne i 15.07 og 11.09 2014.

Norsk navn	Latinsk	2011	2018	Rekartlagt /år
Karplanter				
Bakkefrytle	<i>Lutzula multiflora</i>		x	
Bakkesoleie	<i>Ranunculus acris</i>	x	x	
Bakkesøte	<i>Gentianella campestris</i>		x	
Bleikstarr	<i>Carex pallescens</i>	x	x	
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>	x	x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>	x	x	
Bringebær	<i>Rubus idaeus</i>		x	
Brudespore	<i>Gymnadenia conopsea</i>		x	
Dunhavre	<i>Avenula pubescens</i>	x	x	
Dunkjempe	<i>Plantago media</i>	x	x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>		x	
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>		x	
Engreverumpe	<i>Alopecurus pratensis</i>		x	
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>		x	
Engsvingel	<i>Festuca pratensis</i>		x	
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>	x	x	
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>	x	x	
Fløyelsmarikåpe	<i>Alchemilla glaucescens</i>		x	
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>		x	
Gjeldkarve	<i>Pimpinella saxifraga</i>	x	x	
Gulaks*	<i>Anthoxanthum odoratum</i>		x	
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>		x	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>	x	x	
Hundegras	<i>Dactylis glomerata</i>	x	x	
Hvitbladtistel	<i>Cirsium heterophyllum</i>	x	x	
Hvitkløver	<i>Trifolium repens</i>		x	
Hvitmaure	<i>Galium boreale</i>	x	x	
Hybridmaure	<i>Galium mollugo x verum</i>		x	
Hårsveve	<i>Hieracium pilosella</i>		x	
Kanelrose	<i>Rosa majalis</i>		x	
Karve	<i>Carum carvi</i>		x	
Kjerteløyentrøst	<i>Euphrasia stricta</i>		x	
Kranskonvall	<i>Polygonatum verticillatum</i>		x	
Kransmynte	<i>Clinopodium vulgare</i>		x	
Marikåpe	<i>Alchemilla sp.</i>		x	
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>	x	x	
Prestekrage*	<i>Leucanthemum vulgare</i>	x	x	
Rankfrøstjerne	<i>Thalictrum simplex</i>		x	
Rundbelg	<i>Anthyllis vulneraria</i>		x	
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>	x	x	
Rødkløver	<i>Trifolium pratense</i>	x	x	
Rødknapp	<i>Knautia arvensis</i>	x	x	
Sauesvingel	<i>Festuca ovina</i>		x	
Skogmarihand	<i>Dactylorhiza maculata fuchsii</i>	x	x	
Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>		x	
Småengkall	<i>Rhinanthus minor</i>		x	
Stemorsblomst	<i>Viola tricolor</i>		x	
Stormaure	<i>Galium album</i>		x	
Stortveblad	<i>Listera ovata</i>	x	x	
Teiebær	<i>Rubus saxatilis</i>		x	

Vedlegg 3 Intervju med grunneier

Sjekkliste ved revidering av skjøtselsplaner for Utvalgt naturtype slåttemark. (januar 2018).

Oppdal, Kletthamran

Gjenbesøksdato(er): 03.07.2018

Evaluering av skjøtselsplanen er utført av: Solfrid Lien Langmo, Åshild Hasvik og grunneier ..

I. Er skjøtselen utført som foreslått i skjøtselsplanen? Ja/Nei
Hvis nei, noter avvik og erfaringer som har bidratt til endring.

Ja

II. Sett opp tidspunktene for utført slått alle årene i avtaleperioden.
Slås ulike delarealer til ulike tider over et lengre tidsrom, i tilfelle hvor lenge? Eller gjennomføres slått på hele arealet i løpet av noen få dager?

Slått er utført i overgangen juli – august, sånn ca. mellom 20. juli og 5. august. De ulike lokalitetene slås over et lengre tidsrom, de blir slått i ca. samme rekkefølge hvert år. Aunstuggutøfta er slått først siden det her var en del høystauder som det var fint å få fjerna.

III. Er arealet vårbeita? Ja/Nei
Hvis ja, noter; tidsperiode vårbeiting, type beitedyr og antall.

Det vårbeites litt i alle lokalitetene fra ca. 1. mai til 15. mai. Aldri så lenge som til 1. juni.

IV. Er arealet høstbeita? Ja/Nei
Hvis ja, noter; tidsperiode høstbeiting, type beitedyr og antall.

Ja, voksensau ovenfor utgarden, 1. -15. oktober går det voksen sau på innmark i omtrent en måned, de er inne seinest 15. november avhengig av været. Har 105 til 110 vinterfora sau.

V. Er det gjort ryddetiltak på arealet? Ja/Nei
Hvis ja, noter; år og omfang:

Ja, de første åra av avtaleperioden blei det rydda i kanten på lokalitetene.

VI. Er det gjennomført tiltak som ikke står i skjøtselsplanen?
Hvis ja, begrunn:

Nei

VII. Landskapsøkologisk plassering av lokalitet: Forekommer det andre seminaturlige arealer eller viktige kulturlandskapselementer i nærhet til slåttemarkslokaliteten? For eksempel naturbeitemarker, styvingstrær/store game trær, steingjerder.

Konkretiser:

Lokaliteten ligger i et aktivt drevet kulturlandskap med mange viktige lokaliteter og landskapselementer innenfor det utvalgte kulturlandskapet Klevgardene og Sliper-Detli-området.

VIII. Arter:
a) Er eventuelle rødlistearter/tyngdepunktarter for semi-naturlig eng fortsatt til stede?
Har forekomstene eventuelt økt eller minket?

Ser sjøl ikke noen store forskjeller i artssammensetning annet enn i kantsonene.

b) Er det funnet nye rødlistearter/tyngdepunktarter for seminaturlig eng på lokaliteten?

- c) Arter som omtales i lokalitetens første skjøtselsplan, samt registrerte arter ved re-registrering skal legges inn i et eget regneark som følger den reviderte skjøtselsplanen. (Vi kommer tilbake til konkret innhold i regnearket men det vil til eksempel være aktuelt med egne kolonner om Art, Naturbase ID, NiN grunntype, tilstand, og GPS koordinat for rødlista arter).

IX. Er skjøtselen tilfredsstillende for å oppnå målene i skjøtselsplanen? Ja/Nei
Begrunn:

Begrunnelsen kan f.eks. beskrive eventuelle endringer i artssammensetning, tegn på at skjøtselen synes riktig, er for svak eller for sterk, finnes det viktige påvirkningsfaktorer en ikke har tatt hensyn til tidligere, hvilke?

Ja. Det ser ut til at det slås fint over hele området. Vi ser noe renninger av osp i noen av kantene som bør tas etter hvert. Lurt at Austuggutøfta slås først hvert år, det er tydelig at mengden mjødurt er redusert på grunn av god skjøtsel.

X. Hva slags utstyr er benyttet til de ulike tiltakene?
Hva har fungert bra/dårlig?

Motorslåmaskin og ljà, rive får å spre ut graset til tørking og vende det. Kjører inn høyet med traktor med tvilling (1900 kg). Må kanskje gå over til tyngre traktor etter hvert siden den de har nå begynner å bli gammel, og det er vanskelig å få tak i lette traktorer.
Skulle gjerne hatt en mer effektiv måte å rake høy på.

XI. Er det forslag om endringer av skjøtselsplanen? Ja/Nei
Hvis ja, hvilke forslag:

F.eks. endring av slåttetidspunkt, sette igjen deler av enga for seinere slått (insektmat), innføring av nye tiltak som rydding, etterbeite, tiltak som reduserer innslag av fremmede arter/problemarter etc.

Det meste fungerer greit og stemmer overens med den tradisjonelle slåttten. Mener det er bedre å kjøre inn med traktor enn ATV/elgtrekk slik det er foreslått i skjøtselsplanen siden det krever færre turer og sånn sett vil lage mindre spor. Da er det bedre med en tur inn med traktor som kan ta med seg alt høyet ut enn mange med ATV.

XII. Er det forslag om endring av tids- og ressursbruken? Ja/Nei
Hvis ja, hvilke forslag:

Tidsbruken som er lagt inn i planen stemmer ikke, har meldt inn faktisk tidsbruk til MD og fått dobbla satsen derfra (50/50 RMP og MD). Reell slåttetid er ca. 33-50% mer enn estimert tid.

XIII. Har tilskuddet betydning for gjennomføring av tiltaket? Ja/Nei
På hvilken måte?

Ja, fint å få kreditt for det en har drevet med i alle år.

XIV. Betyr veiledninga gjennom oppfølging av handlingsplan for slåttemark noe for slåttarbeidet? Ja/Nei

Er det noe skjøtteren ønsker mere/mindre av?

Både og, har hatt inntrykk av at det tidligere er skrevet at kantslått er for dårlig flere ganger selv om den har vært bedret. Snakket ikke med biolog ved forrige revidering.

XV. Hva er det mest krevende og utfordrende med skjøtselen?
Konkretiser:

F.eks få fjerna graset, dårlig utstyr, værforhold, for lite folk, osv.

Raking og vending, hadde vært kjekt med maskiner som kunne hjulpet til med dette.

XVI. Er det behov for å finne nye løsninger for å sikre skjøtselsarbeidet i nærmeste framtid? Ja/Nei

Begrunn: **Egentlig ikke, vil bli vanskeligere når kårfolket ikke har mulighet til å hjelpe til lenger. Viktig å få inn høyet tørt.**

XVII. Hvor sannsynlig er det at lokaliteten skjottes også de neste 5 år?
Lite sannsynlig/ sannsynlig.

Ja

XVIII. Hvor sannsynlig er det at lokaliteten skjottes av samme skjøtter også de neste 5 år?

Lite sannsynlig/ sannsynlig.

Ja

XIX. Har du øvrige kommentarer:

Det er viktig med en helhetlig tankegang rundt kulturlandskapet, og ikke bare tenke på enkeltarealer. Har enkelte slåtteearealer i tillegg til de i med skjøtselsplaner som kunne vært aktuelle, er interessert i å utvide å få flere arealer med skjøtselsplan etter hvert.

AREAL/DELOM- RÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR
		[mnd./ dato/uke]		

AREAL/DELOM- RÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR
		[mnd./ dato/uke]		

AREAL/DELOM- RÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR
		[mnd./ dato/uke]		

Vedlegg 5 Overvåkning, log

I enkelte tilfeller kan f. eks grunneier/bruker ha interesse av/artskunnskap nok til å telle opp enkeltindivider av særskilte planter innen et avgrensa fast, område på noen få m² hver sesong. Dette kan være verdifull artsinfo å legge til rette for. På Kletthammer er det mest aktuelt å holde følge med om rankfrøstjerne og bakkesøte er å se innenfor lokalitetene der de er registrert, samt om de dukker opp på nye lokaliteter. Å telle antall individer er mindre aktuelt, da de fleste områdene har store forekomster av de aktuelle artene.

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDI-VIDER	ÅR

Figur 25. Bakkesøte (NT) på Trøene på Kletthammer. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS.